

Έτος Ε΄.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ 1877.

Φυλ. Δ΄.

Τῆ Συντάξει τοῦ «Ὁμήρου.»

Ἐξερευρῶν τις ἐμβριθῶς τὴν παρούσαν κατάστασιν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀνευρίσκει, ὅτι, ὅπως ἐν τῇ παρακμῇ παρὰ τοῖς ἡμετέροις προγόνοις οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν ἡ κυριώτερα αἰτία τῆς καχεκτικῆς καταστάσεως τοῦ ἔθνους μας ὑπολανθάνει πηγάζουσα ἐκ τῆς ἐλαττωματικῆς ἀνατροφῆς, ἐλλείψει ἠθικῆς ἀγωγῆς.

Ἐκ τῆς πεποιθήσεως δὲ ταύτης ὀρμώμενος, ὅπως καὶ γὰρ ὑποδείξω τὴν ἀλήθειαν ταύτην, συναρμολογήσας ἀνέγνωσα ἐν τῷ παρ' ἡμῖν Συλλόγῳ τὴν παρούσαν πρακτικὴν ὁμιλίαν.

Πιθανὸν ἐν ταῖς μερικότησιν οἱ ἐν αὐτῇ ἀναπτυσσόμενοι συλλογισμοὶ νὰ τυγχάνωσι πως καὶ ἐσφαλμένοι· οὐχ ἤττον ὁμως τὸ ὅλον τῆς ὁμιλίας ἐρεῖδεται ἐπὶ ἀναμφισβητήτῳ ἀληθείᾳ· ὅτι δηλαδὴ ὁ ἑλληνισμὸς, παρ' ὅλην τὴν διανοητικὴν καὶ ὑλικὴν πρόοδον τῶν ὁμογενῶν, ὡς ἀτόμων, δι-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Δ΄)

ἐλλείπει ἠθικῆς ἀνατροφῆς, ἐκ παιδικῆς ἡλικίας προσγυρομένης, δυσπραγῶν δὲν δύναται ν' ἀναδειχθῇ, οὐδὲ θέλει ποτὲ ἀνορθωθῆ βασιμῶς, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖ τρεπόμενος τὴν αὐτὴν ἐλαττωματικὴν πορείαν.

Ὅθεν, ὅπως εὐημερήτη καὶ βασιμῶς ἀναδειχθῇ ὁ ἑλληνισμὸς, ἀπολύτως ἀναγκαία τυγχάνει ἡ ἀνόρθωσις αὐτοῦ διὰ τῆς ἠθικῆς διαμορφώσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Ἡ ἠθικὴ δὲ διάπλασις δύναται ἐδραίως νὰ κατορθωθῇ διὰ τῆς ἐν τῷ αἴῳ καταλλήλου παιδαγωγήσεως καὶ διὰ τῆς ἐν τοῖς νηπιαγωγείοις καὶ λοιποῖς ἐκπαιδευτηρίοις χειραγωγήσεως.

Γονεῖς λοιπὸν καὶ διδάσκαλοι τυγχάνοντες οἱ φυσικοὶ καὶ πρῶτοι ἠθικοὶ παιδαγωγοὶ τοῦ ἔθνους, εἰσι καὶ οἱ πρῶτοι φέροντες τὴν εὐθύνην τῆς τοιαύτης· ἢ τοιαύτης ἠθικῆς διαπλάσεως τοῦ πολυπαθοῦς ἔθνους μας. Ὅπως δὲ οὗτοι ἀποτελεσματικώτερον παιδαγωγήσωσι τὰ τέκνα τοῦ ἑλληνισμοῦ ὀφείλουσι βεβαίως αὐτοὶ οὗτοι νὰ τυγχάνω-

σιν ἠθικοί, ἀρυόμενοι τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς ἐκ τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἠθικωτάτης διδασκαλίας, ἀπηλλαγμένης τῆς σκωρίας τῶν δεισιδαιμονιῶν, τῶν καταχρηστικῶς παρεισαγομένων ὑπὸ κερδοσκόπων καὶ ἀνηθικῶν λειτουργῶν τῆς θρησκείας.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅπως εὐμερῆ καὶ τυγχάνη συνδιηλλαγμένος πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ συνείδησιν, μετ' ἀποπλανήσεως τινὰς, συναίσθάνεται τὴν ἀπολύτου ἀνάγκην τοῦ νὰ χειραγωγῆται ἐν τῷ βίῳ ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ χαλινοῦ τῆς θρησκείας.

Διὰ ποίον δὲ λόγον ἀγωνίζονται παράδοξοί τινες σοφισταί, χρώμενοι ρητορικῆ δεινότητι, ὅπως διαρρήξωσι τὸν πνευματικὸν χαλινὸν τῆς θρησκείας, τὸν συνδέοντα τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Δημιουργὸν τοῦ Παντός, ἀφοῦ μάλιστα αὐτοὶ οὗτοι δυσπραγοῦσιν, ἅτε λοξοδρομοῦντες ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ, δι' ἔλλειψιν ἠθικῆς θρησκευτικῆς χειραγωγήσεως;

Ὅπως ὀρθοποδήσῃ λοιπὸν καὶ ἀνυψωθῇ ὁ Ἕλληνας, τὸ ἐπαναλαμβάνομεν, ἀπολύτως δεῖται ἠθικῆς διαπλάσεως καὶ ἀνορθώσεως, τὴν ὁποίαν, δοξάζομεν, δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ ἰδίως ἢ ἐξ ἀπαλῶν ἐνόχων ἐμφύτευσις ἠθικῶν ἀρχῶν διὰ τῶν ὑγιᾶν διδασκασμάτων τῆς τοῦ Χριστοῦ θρησκευτικῆς πολιτείας.

Ἡναγκάσθημεν δὲ νὰ παρενθέσωμεν ἐν τῇ παρουσίᾳ ὁμιλίας κατακρίνοντας τὴν ἄστοπον καὶ ἐπιβλαβὴ διαγωγὴν τοῦ εὐφυστάτου Βολταίρου κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ θρησκείας, διὰ τὸν λόγον, ὅτι καὶ πλείστοι ἄλλοι, ἐπίσης πολυμαθεῖς, λαμβάνοντες δικαίαν ἀφορμὴν ἐκ τῶν πολυειδῶν καταχρήσεων τοῦ κλήρου, ἐπιδεικνύονται ἐκάστοτε κατηγοροῦντες καὶ προπηλακίζοντες οὐχὶ αὐτὸν τὸν κακουργοῦντα κληρὸν ἀλλ' αὐτὴν τὴν ἄμωμον τοῦ Χριστοῦ θρησκείαν, χωρὶς νὰ συλλογίζονται οἱ εὐφρεῖς οὗτοι παράλογοι, ὅτι οὐδεμίαν κοινωνίαν, οὐδὲν ἔθνος ἐγένετό ποτε ἄνευ θρησκευτικῆς τινος πολιτείας.

Ἄρα, ἡ θρησκεία ἠθικῶς δεσμεύουσα τὴν

ἀπολυτοπροσόνην τῆς συνειδήσεως, ἐξασκεῖ εὐεργετικὴν ἐπενέργειαν περὶ τὴν εὐδαιμονεστέρην διαβίωσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν εὐρυθμον ἁρμονίαν τῶν κοινωνιῶν καὶ περὶ τὴν ἐδραΐωσιν καὶ ἀνάδειξιν τῶν ἐθνῶν.

Εὐλογον καὶ ὠφέλιμον εἶνε νὰ καταγγέλλωνται καὶ στηλιτεύωνται αἱ καταχρήσεις τοῦ παρεκτρεπομένου ἱερατείου, πρὸς περιστολὴν αὐτῶν, οὐδόλως ὅμως εἶνε δικαίον νὰ προπηλακίζηται καὶ αὐτὴ ἡ ἄμωμος τοῦ Χριστοῦ ἠθικὴ θρησκεία, ἣτις διαχειριζομένη ὑπὸ ἐναρέτων λειτουργῶν προάγει τὴν ἀνθρωπότητα ἐν τῇ δόξῃ τῆς ἀνθρωπίνου εὐδαιμονίας.

Σμύρνη τῆ 1 Μαρτίου 1877.

Χρῆστος Πολίτης.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΣ ΑΙΤΙΑΣ, ΤΗΣ ΠΡΟΚΑΛΟΥΣΗΣ ΤΗΝ ΚΑ- ΧΕΚΤΙΚΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ.

Ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα ἐν τῷ Συλλόγῳ
Ὁμήρω ὑπὸ τοῦ Ἱατροῦ Χ. Πολίτου.

Ἄξιότιμος ὁμήγουρις!

Ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ φιλογενοῦς τούτου σωματείου, πρὸς ταῖς ἄλλαις ἐθνοφελέσιν ἐνεργείαις τοῦ σμυρναϊκοῦ Συλλόγου, εἰθισται ἀνέκαθεν νὰ παρέχεται ἐν αὐτῷ διανοητικὴ τις πανδαισία, τῷ πνευματικῷ ἐράνῳ τῶν παρ' ἡμῖν εὐπαιδευτῶν ὁμογενῶν, ἐκ τῶν ὁποίων οἰοσδήποτε δυνάμενος κατ' ἰδίαν βούλησιν ἢ κατ' αἴτησιν τοῦ Συμβουλίου προσέρχεται ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ἕνα ὁμιλήσῃ περὶ θεματός τινος, οὐχὶ βεβαίως ἄνευ σκοποῦ καὶ μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἠχήσῃ εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκροωμένων ἀγορευῶν καὶ ἐπιδεικτικῶν ἐπὶ στωμυλίᾳ, ἀλλὰ εὐλόγως καὶ μετὰ τῆς συναισθήσεως, ὅτι ἀναπτύσσων τὸ θέμα ἔχει τι κοινωφε-

λὲς λέγειν καὶ ἄξιον ἀκροάματος. Τῷ τρόπῳ δὲ τούτῳ ὁ ἐκάστοτε ἀγορευῶν ἐκπληροῖ μὲν τὸν εἰδικώτερον σκοπὸν, τὸν ἐπιδικώμενον διὰ τῆς παρ' ἡμῖν ἐν τῇ φιλομούσῳ καὶ φιλογενεῖ Σμύρῃ συμπήξεως τῆς ζωογόνου ταύτης Κιβωτοῦ τοῦ κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν ἐθνισμοῦ, λυσίτελῃ δὲ προσφέρει ὑπηρεσίαν τῷ ὄλῳ Ἕλληνισμῷ.

Ὅθεν, ὁ ὁμιλῶν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, ἐνώπιον φιλογενοῦς ἀκροατηρίου, τοσοῦτον μᾶλλον βεβαίως παρέχει τὸν λόγον σὺν τῇ τέρψει ὠφέλιμον καὶ ἀποτελεσματικὸν, προδιατιθέμενος διὰ τῆς πειστικῆς ἐκφράσεως τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροωμένων ὑπὲρ κοινωφελείας τινος, ὅσον πλείονα κέκτηται διανοητικὰ προσόντα, δι' ὧν ἐκλέγων σὺν τῷ τερπνῷ τὸ ἁρμοδιώτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον θέμα, καὶ τροπολογῶν καταλλήλως τὸν λόγον δύναται νὰ διαρρημίξῃ αὐτὸν ἀνκλόγως τοῦ ποιοῦ τῶν ἀκροατῶν.

Ἄλλ' ἐγὼ ἀνερχόμενος πρῶτον ἤδη τὸ βῆμα τοῦτο τοῦ σμυρναϊκοῦ Συλλόγου, ὁμολογῶ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ὅτι οὐδὲν ἐκ τῶν προσόντων κέκτημαι οὔτε κοινοῦ ἀγορητοῦ, ὁ ὁποῖος μολοντί δὲν κατορθοῖ διὰ τοῦ ἐπαγωγῶν λόγου νὰ καταπέιθῃ προσηκόντως τὸ ἀκροατήριον, καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἰσχύει νὰ διατίθεται αὐτὸ ὅσον δεῖ εὐνοῦστερον ὑπὲρ τινος κοινωφελείας, τοῦλάχιστον δύναται νὰ διασκευάζῃ καὶ διευθύνη σκοπιμώτερον τὰ ἡνία τοῦ λόγου, προσεγγίζων πῶς νὰ διατίθεται τοῦ ἀκροωμένου ὑπὲρ τοῦ διὰ τῆς ὁμιλίας ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ.

Καὶ ὅμως ἔχω δι' ἐλπίδος, ὅτι πρὸ τοῦ βωμοῦ τῆς ἀληθείας, μετὰ τηλικαύτης παρηρησίας ἐξαμολογουμένης, θέλετε καὶ ὑμεῖς ἀποβλέποντες οὐχὶ πρὸς τὴν ἀνεπιτηθεϊότητα ἀλλὰ πρὸς τὴν πρόθεσιν τοῦ ὁμιλοῦντος, ἔχω, λέγω, δι' ἐλπίδος, ὅτι θέλετε καὶ ὑμεῖς θυσιάσει ἐπὶ τινι χρόνῳ τὴν ὑπομονὴν ὑμῶν, παρέχοντες μετ' ἐπιεικειᾶς φιλήκουον οὐ; πρὸς ὁμιλίαν, ἣτις, ὡς ἐκ τῆς ἀνεπιτηδεύτου διασκευῆς τοῦ λόγου κατὰδῆλον γίγνεται, οὐδεμίαν μὲν φιλολογικὴν ἀξίαν δύ-

ναται νὰ ἔχη, ἀλλ' ἴσως πρακτικὴν μόνον τινὰ σημασίαν, ἣτις ὅμως οὐδόλως ὑπεξήρηθη ἐκ τοῦ διανοητικοῦ καλάμου δεινοῦ τινος περὶ τὰς τοιαύτας ἀγορεύσεις.

Ὁφείλον, ἅτε συναισθανόμενος τὴν ἀναρμοδιότητά μου, νὰ μὴ ἐνδόσω εἰς τὴν τιμητικὴν πρόσκλησιν τοῦ φιλογενοῦς Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου, τοῦ τὰ πάντα ἐνεργουμένου ὅπως ἀναζωογονῆ τὰς φιλοθενεῖς ἐνεργείας τοῦ ἐθνικοῦ τούτου σωματείου καὶ προαγάγῃ αὐτὸ ἐν τῇ περιωπῇ ἐκείνῃ, ἀφ' ἧς νὰ δύναται νὰ ἐπιτελῇ ὅσον οἷόν τε λυσιτελέστερον τὰ ἐθνικὰ καθήκοντα, ὑπὸ ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἔποψιν, ὠφείλον, λέγω, νὰ ὑπεκφύγω τὴν τιμὴν τοῦ νὰ ὁμιλήσω ἀπὸ τοῦ σεπτοῦ τούτου βήματος, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἀρμόδιον ν' ἀνέρχωνται καὶ ἀγορεύωσιν ἰκανότεροι καὶ καλλιεπεῖς ἀγορηταί, ὁποῖους ἴσως δύναται τις ν' ἀνεύρῃ παρ' ἡμῖν ἐν Σμύρῃ μεταξὺ εὐπαιδευτῶν ὁμογενῶν, τῶν διδασκάλων, τῶν δημοσιογράφων, τῶν συναδέλφων ἱατρῶν, τῶν νομομαθῶν, τῶν καλλιτεχνῶν καὶ τῶν ἐμπύρων.

Κατὰ τὰς παρούσας δὲ περιστάσεις, ὠφείλον ἀφειδῶς νὰ προσφέρωσι τὰς ἐκ τῶν σκοπίμων ἀγορευῶν τῶν ὑπηρεσίας ἐκεῖνοι ἐκ τῶν ὁμογενῶν, οἵτινες ὁμιλοῦντες φέρουν ἐν τῷ καλλισπεῖ καὶ πολυσήμῳ λόγῳ πνευματικὸν μαγνίτην, δι' οὗ δύναται μὲν πάντοτε νὰ προσελκύωσιν ἀπείρους τοὺς ἀκροατὰς, ἰσχύουσι δὲ νὰ καταγοητεύωσι καὶ κατακτῶσι τὴν διάνοιαν καὶ τὰς καρδίας αὐτῶν, ἐν αἷς πάντοτε κατορθοῦσι νὰ ἐνστάξωσι καὶ ἐνσπείρωσι διὰ τοῦ ἡδέος καὶ πειστικοῦ λόγου τῶν εὐγενῆ καὶ φιλογενῆ αἰσθημάτων, δι' ὧν μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀναρριπιζόμενος ἀναζωογονεῖται ὁ καθ' ὄλου Ἕλληνας.

Ἄλλὰ, πειθόμενος τῇ τιμητικῇ αἰτήσει τοῦ Συμβουλίου, παρακελευσαμένου με ὅπως παραθήσω πνευματικὴν τινὰ τροφὴν ἐν τῇ παρεχομένῃ ἐκάστοτε διανοητικῇ πανδαισίᾳ διὰ τοῦ Συλλόγου, ἀνεδέχθην ἵνα ἐκ τῶν ἐνόνητων προσενέγκω κἀγὼ σήμερον λιτόν τι πνευματικὸν τράχημα, ἀμιγῆς οἷου-

δήποτε επιδεικτικῶς καρικεύματος καὶ ἀνευρητορικοῦ πότου, ἐξεγείροντος τὴν φαντασίαν, ἀνέλαβον, λέγω, τὸ ὑπὲρ τὰς δυνάμεις δυσηχεῖς δοχίμιον ὅπως πειραθῶ, διὰ τῆς προκειμένης ὁμιλίας νὰ καταβιάσω, οὕτως εἰπεῖν, εἰ δυνατόν, ὅψιν τινὰ τοῦ ὑπερνεφεοῦς καὶ ἀνεξαντλήτου περὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ ζητήματος, καὶ μεταφέρω, ὅσον αἱ δυνάμεις μὴ τὸ ἐπιτρέπουσιν, ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαιρας τοῦ φιλογενεοῦς τούτου καθιδρύματος περιφερεῖαν τινὰ τοῦ περὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἑλληνισμοῦ μας θέματος, ὑπὸ ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἐποψίν, ἰδίως παρὰ τοῖς κατὰ τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν ὁμογενέσι.

Ὁμολογῶ δὲ ὅτι ἐξελεξάμην νὰ ὁμιλήσω περὶ θέματος δυσχεροῦς μὲν καίτοι σιγήθους, ἀλλὰ λίαν ζωογόνου καὶ προσφιλεῦς ἡμῖν τοῖς Ἕλλησι, καὶ ὅτι βέλω ἤδη ἐπαναλάβει καὶ γὰρ ἄλλαις λέξεσιν ἐν περιορισμένῳ κύκλῳ καὶ μερικώτερον ὡς ἐγγιστα ἐκεῖνα τὰ ὅποια καὶ τόσοι ἄλλοι δεινότεροι καὶ ἀρμεδιώτεροι ἐπανέλαβον ἐν εὐρυτέρῳ κύκλῳ καὶ γενικώτερον, ἐνταῦθα καὶ ἀλλαγῶ ἐνθα γῆς παρατυγχάνουν Ἕλληνας.

Ἀποπειρώμαι δὲ ἀπὸ τῆς μετεώρου καὶ ὑψηλῆς θεωρητικῆς περιωπῆς νὰ παραλάβω καὶ, οὕτως εἰπεῖν, καταβιάσω εἰς πρακτικώτερον ὁδὸν τὸ ἑθνικὸν τοῦτο θέμα, ἐπειδὴ μάλιστα τίθεμαι τοῦτο ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὴν τοῦ ἡμετέρου πολυπαθοῦς ἔθνους παλιγγενεσίαν, πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀναζωοπύρησιν αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν πᾶς Ἕλλην ἐνστερνιζόμενος ὀφείλει ἀντιπάσης θυσίας νὰ ἐπιδιώκη, ἅτε συμπεριλαμβανομένης ἐν αὐτῇ καὶ τῆς ἀτομικῆς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρξεως, τιμῆς καὶ εὐπραγίας. Ναί, μολοντί ὑπέχω αἰτίαν ἴσως κακισμοῦ ἐπὶ τῷ τολμήματι, καὶ ἐντούτοις θ' ἀποπειραθῶ, ὅσον δύναμαι, νὰ καταβιάσω ἀπὸ τῆς ἐν ἧ θέτειται ὑψηλῆς ἀτμοσφαιρας, ἐν τῇ ὁποίᾳ διατρέχει τὸν ἐξ ἀσφυξίας κίνδυνον, καὶ μετενέγκω εἰς χαμηλοτέραν μὲν ἀλλὰ ζωτικώτεραν ἴσως ἀτμοσφαιραν ἀναπτύξεως τὸ ἑθνικὸν τοῦτο θέμα, τὸ ὅποιον ὀφείλομεν ν' ἀναλογιζόμεθα ὡσπερ τὴν εὐ-

κρατετέραν ἑθνικὴν τροφήν, τὴν συντελοῦσαν πρὸς τὴν ρωμαλέαν ἀνάρρωσιν καὶ κραταιὰν εὐεξίαν ὀλοκλήρου τοῦ ἡμετέρου ἑθνικοῦ διοργανισμοῦ.

Ἐπαναλαμβάνων δὲ τις νὰ ὑπομνήσκῃ δι' οἰωνδήποτε ἐπιχειρημάτων περὶ τῆς ζωτικότητος τοῦ παρόντος ἑθνικοῦ ἀντικειμένου, καὶ περὶ τῶν συντελεστικωτέρων μέσων τῶν ἐφαρμοστέων ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς ἐπὶ τὸ ἑλληνοπρεπέστερον ἀνορθώσεως τῶν κατὰ τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν ὁμογενῶν κοινοτήτων, ἐπιτελεῖ ἑθνωφελὲς καθήκον, διότι δίδει οὕτως ἀφορμὴν ὅπως ζωογονῆται μὲν ἐκ τῶν μερικωτέρων τὸ ἑθνικὸν πνεῦμα τοῦ ὅλου ἑλληνισμοῦ, παροτρύνεται δὲ σύμπαν τὸ ἔθνος ἵνα προπαρασκευάζεται πρὸς ἐρρωμένην ἀμυναν, διὰ τῆς ἠθικῆς πανοπλίας τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεώς μας κατὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ ὀρηκτικῶν ἑτερογενῶν ἐπιθέσεων, δι' ὧν πολυμήχανος ἀνθελληνισμὸς πρὸ πολλοῦ χρόνου ὑπούλωσ, σήμερον δὲ διαρρήθην κατεργάζεται ὅπως διασπάσῃ, καὶ διαμελίσῃ τὸν ἑθνικὸν διοργανισμόν μας, ἀποπειρώμενος ν' ἀφομοιώσῃ ἑαυτῷ ἀποσπῶν ὀμόφυλα μέλη ἀπὸ τοῦ ὅλου ἑθνικοῦ σώματος.

Τοσοῦτον δὲ μᾶλλον ἀναλογίζομαι πρόσφορον τὴν εὐκαιρίαν ὅπως λεχθῶσιν ὀλίγα τινὰ, οὐχὶ ὑπὸ θεωρητικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἀλλὰ ὑπὸ πρακτικὴν ἐποψίν, περὶ τῆς ἠθικῆς ἀνορθώσεώς μας, καθόσον μάλιστα, ὡς γνωστὸν, κατὰ τοὺς παρόντας χρόνους, τοῦ ἑλληνισμοῦ διερχομένου τὴν σπουδαιοτάτην τῶν κρίσεων, ἢ ἀναζωογόνῃς αὐτοῦ κατὰ τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν ὑπολαμβάνεται τὰ νῦν καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν κρατουόντων ὡς ρωστικὸν φάρμακον κατὰ τῆς καχεκτικῆς καταστάσεως τοῦ κράτους καὶ οὐδὲν πλέον πρόσκομμα θὰ παρεμβάλλεται ἀμέσως οὔτε ἐμμέσως πρὸς τὰς ἠθικὰς ἡμῶν προσπαθείας, τὰς τεινούσας ὑπὲρ τῆς ἐντελεστέρας ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς ἀνορθώσεως ὅλων τῶν κατὰ τὴν Αὐτοκρατορίαν ὁμοφύλων.

Ἐλληνισμὸν δὲ λέγοντες, ἐννοοῦμεν βε-

βαίως τὸν ἑθνισμόν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἢ τοὺς τὸν καθ' ὅλου ἴδιον βίον ἠθικὸν καὶ διανοητικὸν, τὴν γλῶσσαν, τὰ ἔθνη καὶ ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων. Πάντα τὰ πολιτικῶς κατηρητισμένα ἔθνη ἔχουσι διακεραραγμένον καὶ ὠρισμένον τὸν ἑθνητῶν τῶν, ἰδιαζοντά τινὰ ἠθικὸν καὶ διανοητικὸν βίον, ἐντὸς τοῦ κύκλου τοῦ ὁποῖου ἀναπτυσσόμενα ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς καταδεκνύουσι τὴν ἑθνικὴν αὐτοπαρξίαν τῶν. Ἄλλ' ἡμεῖς οἱ νῦν Ἕλληνας, καίτοι καταρτισθέντες πολιτικῶς τοῦ ὁμογενεοῦς κράτους, μολοντούτο ἐπειδὴ, ἕκκεν τῶν πολυχρονίων περιπετειῶν καὶ καταδυναστεύσεων, εἰς τὰς ὁποίας καθυπέβαλαν τὴν ἡμετέραν φυλὴν οἱ ἀλλεπαλληλοὶ ἀλλογενεῖς κατακτηταί, οὐσιωδῶς ἐπικρασάθη ὁ ἑθνισμὸς ἡμῶν, διὰ τοῦτο δὲν φέρομεν μὲν εἰσέτι ὠρισμένως τὸν γνήσιον καὶ ἑλληνοπρεπῆ ἑθνισμόν τῶν ἐνδόξων προγόνων μας, ἐφαρμιζόμενον καὶ χρῆσιμὸν ποιοῦμενον ὑφ' ἡμῶν μετὰ τῶν τροποποιήσεων, τὰς ὁποίας ὑπαγορεύει καὶ ἐπαγγέλλεται ἡ κατὰ Χριστὸν πρακτικὴ ἠθικὴ, χρώμενοι, ὅπως καὶ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ὑπὲρ τῆς διανοίας τῆ ὕλη, καθυποτάσσοντες δὲ τὸν δρεκτικὸν βίον ὑπὸ τὸν διανοητικόν, δὲν φέρομεν μὲν εἰσέτι, λέγω, ὀριστικῶς ἀποκατεστημένον τὸν ἑθνισμόν μας, οὐχ ἦτον ὅμως προαγόμεθα πάντοτε ἀποβλέποντες πρὸς ἑθνικὸν τινὰ τύπον, ἀρῦμενοι αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐνδόξων προγόνων μας.

Διὸ, οἱ νῦν Ἕλληνας, ὑπὸ τὴν ἐννοιαν τοῦ ἑλληνισμοῦ κατανοοῦμεν μὲν τὸν ἑθνικὸς ὀλομερῆ καταρτισμὸν καὶ σύνδεσμον ὅλων τῶν ὁμοφύλων, ἀλλὰ συγχρόνως διὰ τῆς συναφείας τοῦ πνεύματος καὶ αἵματος, ἅτινα στενότατα συνδέουσι ἡμᾶς πρὸς τοὺς δαιμονίους ἐκείνους προγόνους μας, διανοητικῶς συνυπεννοοῦμεν ὠρισμένον τινὰ τύπον ἑθνικοῦ βίου τῆς ἐνδόξου ἐποχῆς ἐκείνων, βίον ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς ἑξοχον καὶ ἀνθρωπίνως τέλειον, καὶ ἐκ τοῦ ὁποῖου ἠρύσθησαν παραλαβόντα πᾶν ὅ,τι χρῆσιμον, τροποποιήσαντα καὶ ἀφομοιώσαντα κατὰ τὸ ἑθνικὸν αὐτῶν πνεῦμα, μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ ἔθνη, τὰ μάλιστα προηγμένα ἠθικῶς

καὶ διανοητικῶς. Τὸ πνεῦμα τοῦ πολιτικοῦ, ἠθικοῦ καὶ διανοητικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀνευρίσκειται μετὰ ἑθνολογικῶν τινῶν τροποποιήσεων οὐσιωδῶς ἐπενεργήσαν καὶ συμπεφυμένον παρὰ τοῖς κατοπιν καὶ νῦν προηγμένοις ἔθνεσι. Ἡ διαίτα καὶ ὁ ὀγεινὸς βίος παρὰ τοῖς ἔθνεσι τούτοις ἀνακρουόμενος, οὕτως εἰπεῖν, ἐπανέρχεται βαθμῶν πρὸς τὴν διαίταν καὶ τὸν ὀγεινὸν βίον τῶν προγόνων μας.

Ἐν τῷ ἑλληνισμῷ καθορῶμεν τὴν κατ' ἀνθρώπον ὑψίστην διάνοιαν, βίον ὑπέρτερον τοῦ ὕλικου, διανοητικὸν, ἐνδοξον καὶ ἄξιον μιμήσεως, πρὸς τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν ν' ἀτενίζωμεν ὡς πρὸς ἑθνικὸν ἀστέρα, καὶ ὑπὸ τοῦ ὁποῖου δέον νὰ φωτιζώμεθα ὅπως διαπλάσωμεν τὸν ἡμέτερον ἑθνικὸν βίον, ἀρμόζοντα πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ πολυπαθοῦς ἔθνους μας.

Τὸν τοιοῦτον δὲ πάτριον ἑθνισμόν ἐνστερνιζόμενοι καὶ ἐν αὐτῷ ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς ἀναπτυσσόμενοι, καίτοι ὀλιγάριθμοι σχετικῶς πρὸς ἄλλα μεγάλα ἔθνη, δυνάμεθα ποτε ἀνευ ἐπατείας νὰ καθέξωμεν δικαιοματικῶς ἐν τῇ χορείᾳ αὐτῶν τὴν θέσιν ἐκείνην, ἣτις δικαίως θὰ ἐμπρέπει εἰς ἔθνος, τὸ ὁποῖον διὰ πόνην καὶ ἀγώνων δύναται νὰ παρουσιασθῇ κατηρητισμένον μέγα οὐχὶ κατ' ἀριθμητικὸν ἀλλὰ κατὰ ἠθικὸν καὶ διανοητικὸν ἔγχεον. Διότι, ὡς τὰ πράγματα αὐτὰ καταδεικνύουσιν, τὸ μεγαλεῖον τῶν ἑθνῶν ἐγκτεται οὐχὶ ἐν τῷ ἀριθμητικῷ ὄγκῳ, ἀλλὰ ἐν τῷ ἠθικῷ καὶ διανοητικῷ πλεονάσματι, δι' οὗ, ἐξευρισκομένων τῶν ὕλικῶν μέσων, ἀποκτάται τὸ ἑθνικὸν μεγαλεῖον. Ὅπόσον ὁ ὄγκος τοῦ Σινικοῦ ἔθνους ὑποσκιάζεται ὑπὸ τῆς λάμψεως τοῦ μεγαλείου τοῦ Ἀγγλικοῦ, τοῦ ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς τοσοῦτον προηγμένου!

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας, διὰ τῶν ἠθικῶν καὶ διανοητικῶν προτερημάτων, ἅτινα διὰ κόπων καὶ ἀγώνων ἐκτίσαντο καὶ δ' ὧν ἀνεδείξαντο μέγα καὶ ἐνδοξον τὸ ἔθνος τῶν, τηλικαύτην ἠθικὴν δύναμιν ἐνέσπειραν ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὥστε οὗτος παρ' οἰοσθήποτε ἔθνεσι κἂν διεδίδετο εἰσαγόμε-

νος, ἴσχυεν αὐτὸς καθ' ἑαυτὸς, οὐχὶ δι' ὑλικῆς βίας ἐπιβαλλόμενος, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐν ἐξυτῷ διεσκευασμένης ἠθικῆς δυνάμεως, νὰ προσελκῆ πρὸς ἑαυτὸν τοὺς λαοὺς μετ' ὧν συνεχρωτίζετο, καὶ νὰ συγκατατάσῃ αὐτοῦ; ἀθρομήτως προσερχομένους εἰς τὸ ἠθικὸν μητρώον τοῦ ἑλληνισμοῦ! ἐξ ὧν δὴ ἔκτε τῆς παρωχημένης ἐξιστορήσεως καὶ ἐκ τῶν νῦν πραγμάτων πληροφορούμεθα, οὐδενὸς ἄλλου ἔθνους, οὔτε αὐτῶν τῶν κατ' ἀριθμητικὸν ὄγκον καὶ διανοητικὴν δυνάμιν μεγάλων, ὁ ἔθνομός ἐξήσκησέ ποτε τηλικαύτην ἠθικὴν προσελκυστικὴν δυνάμιν ἐπὶ τῶν ἔθνων, καὶ ἂν ποτε ἐπενήργουν ἐπ' αὐτῶν διὰ τῆς βίας, τοῦ ἐκφοβισμοῦ καὶ τῶν δελεασμάτων! Διὰ ποίας δὴ ὑπερφυσικῆς δυνάμεως κατάρθου ὁ ἑλληνισμὸς τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἐθνολογικὸν κατόρθωμα, ἀφοῦ διὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ δὲν ἐνήρως οὔτε ἐπέδωκε τοῦτο;

Τὸ ἠθικὸν ὄπλον, τὸ διανοητικὸν ὄργανον, δι' οὗ ὁ ἑλληνισμὸς κατάρθου ἔντως ὑπέροχόν τινα, οὕτως εἶπειν, καὶ θαυμασίαν ἐπενέργειαν ἐπὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συγχρωτιζομένων λαῶν, ἐγένετο αὐτὸ τοῦτο τὸ δαιμόνιον τοῦ ἀθανάτου ἑλληνισμοῦ ἠθικὸν καὶ διανοητικὸν πνεῦμα, ὁ καθ' ὅλου ἔθνικός, πολιτικός καὶ κοινωνικός βίος τῶν ἐνδόξων Ἑλλήνων, ὧν οἱ προϊστορικοὶ πρόγονοι, ἄτε ρέκται καὶ ἐπιχειρηματίαι, κατὰ τὸν ἐπικρατοῦντα τότε ἐπιδρομικὸν καὶ μετοικιστικὸν βίον τῶν ἔθνων, εἰσδραμόντες κατέφησαν αὐτοὶ ἐν τῇ κατόπιν κληθείσῃ καὶ κλεισθείσῃ Ἑλλάδι, τῶν τοιοῦτων λοιπὸν εὐτόλμων καὶ προνοητικῶν πατέρων οἱ εὐτολμότεροι καὶ ἐνδοξοὶ ἀπόγονοι, ζῶντες ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν ἐπενέργειαν ζωογόνου ἀτμοσφαιρας καὶ διαυγοῦς οὐρανοῦ, ἐμψυτεύοντες εὐγενῆ, ἐλεύθερα καὶ ὑψηλὰ διανοητικὰ αἰσθήματα εἰς τοὺς θερμουγούς κατοίκους, διὰ λεπτοφυοῦς καὶ ὑψηλῆς κατ' ἄνθρωπον ὀξυνοίας γιγαντιαίους ἄλμασιν ἀνῆλθον, σχετικῶς πρὸς τὴν ἐποχὴν τῶν, εἰς μέγιστον ὕψος διανοητικῆς καὶ ὑλικῆς ἀναπτύξεως, καὶ διέπλασαν τὸν ἐνδοξὸν ἔθνικόν

σπόντων, τὸν δαιμόνιον καὶ προνομιούχον ἑλληνισμὸν, τὸν καθ' ὅλου βίον αὐτῶν, τὸν διανοητικὸν, πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν, καὶ ὑπερηκόντισαν, οὕτως εἶπειν, τὰ ὄρια τῆς ἀνθρωπίνου διανοίας τῆς τότε ἐποχῆς! Τοσοῦτον δὴ ἰσχυρὸν διεσκευάσθη ὡς εἴρηται, τὸ γοητευτικὸν καὶ ἐξευγενιστικὸν πνεῦμα τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὥστε ἰσχύει, πῶ προσελκῆ πνευματικούς ὄκαδοὺς, πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ διανοητικῶς συγχρωτιζομένους λαοὺς! Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ ἀρχόντες καὶ ἀρχόμενοι διὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ καθυπέτασαν διανοητικῶς τοὺς ἀντιπάλους αὐτῶν διὰ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τοῦ Ὀρατίου ἔλεγον «*Graecia capta ferum victorem cepit et artes — Intulit agresti Latio.*»

Ἀκριβῆ ἰδέαν τοῦ πνευματικοῦ μεγαλείου τῶν Ἑλλήνων δύνανται νὰ συλλαβῶσι πάντες οἱ ἀναδιψήσαντες τὰ ἐξοχα ἔργα, πάντες οἱ ἐμυθάνοντες τὴν γλώσσαν αὐτῶν, ἧτις ὁμολογουμένως τυγχάνει ἡ φιλοσοφοτικώτερα, ἐντελεστέρα καὶ ὠραιότερα τῶν γλωσσῶν. Τηλικαύτην δὲ πνευματικὴν ἰσχὺν καὶ γόητρον φέρει ἐν ἑαυτῇ ἡ γλώσσα τῶν ἐνδόξων Ἑλλήνων, ὥστε καὶ οἰοσδήποτε ἄλλογενῆς ἐκμανθάνων αὐτὴν διαλογίζεται καὶ σκέπτεται ἑλληνοπρεπῶς, ἀγαπῶν καὶ προτιμῶν τὴν γλώσσαν τῶν θεῶν ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἔθνικὴν γλώσσαν του. Οὐδεμία ἄλλη γλώσσα φέρει ἐν ἑαυτῇ τοιοῦτον θαυμάσιον καὶ ἐπαγωγὸν πνευματικὸν μαγνίτην διότι καὶ οὐδεμία ἄλλη προήχθη εἰς τὴν διανοητικὴν περιωπὴν τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς. Πᾶσα ἄλλη φωνὴ προαχθεῖσα, μετὰ τὴν ἑλληνικὴν, εἰς βαθμὸν τινα τελειότητας, διεσκευάσθη ἐν τῷ διανοητικῷ διύλιστηρίῳ ταύτης.

ὑπὸ τηλικούτου μάλιστα ἐνθουσιασμοῦ κατελήφθησαν τινες ἐκ τῶν θαυμαστῶν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ, ὥστε καμύοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς λογικῆς καὶ τῆς ὀρθῆς κρίσεως προβαίνουν μέχρι τοῦ ν' ἀποκηρύξωσι καὶ ἀπαρνηθῶσι τὴν γνησιότητα τῆς καταγωγῆς τῶν μεταγενεστέρων Ἑλλήνων, ἄτε μὴ ἀνευρίσκοντες παρ' αὐτοῖς τὰ αὐτὰ ἐξοχα διανοητικὰ προσόντα, ἅτινα καὶ παρὰ

τοῖς ἀρχαίοις ἐνδόξοις Ἕλλησιν! Εἰς τὴν ἀδικὸν δὲ ταύτην ἐπίκρισιν προήχθησαν οἱ ἐνθουσιασταὶ οὗτοι τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ, ὡς μὴ λαθόντες ὑπὸ δικαιότεραν ἱστορικὴν κρίσιν ἢ καὶ παρερμηνεύοντες πῶς τὰς ἔθνικὰς περιπετείας, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων καίτοι ὑποδουλωμένοι καὶ σφαδάζον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ἐντούτοις ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν δι' ἔργων κατεδείκνυε μὲν σημεῖα ζωῆς, ἐπεσφράγιζε δὲ διὰ πολεμικῶν καὶ ἀξιοθαμᾶστος αὐταπαρνήσεως τὴν γνησιότητα τῆς ἑλληνικῆς καταγωγῆς του καὶ δι' αὐτὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ἄλλ' οὔτε ἀναλογίζονται οἱ ἐθνοκτόνοι οὗτοι ἐπικριταί, ὅτι διὰ χρόνους θεραπείας θεραπεύονται καὶ αἱ χρόνιαι καχεξίαι τῶν ἀπὸ μακροχρονίου δουλείας ἐλευθερουμένων ἔθνων.

Ἀφοῦ δὴ πάντα τὰ μεγάλα καὶ ἐπὶ πολιτισμῷ προηγμένα ἔθνη ἠρύσθησαν κατὰ μέγα μέρος τὰς πνευματικὰς βάσεις τοῦ μεγαλείου τῶν ἀπὸ τοῦ δαιμονίου ἑλληνισμοῦ, οἶονεὶ μέλισσαι ἀπομυζήσαντα καὶ μεταπλάσαντα κατὰ τὸ ἔθνικόν αὐτῶν πνεῦμα πᾶν ὅ,τι ἀγαθὸν καὶ χρήσιμον παρέλαβον ἀπ' ἐκείνου ἡμεῖς μάλιστα οἱ γνήσιοι ἀπόγονοι ἐκείνων, οἱ νῦν Ἕλληνες δικαιοῦμεθα καὶ ὀφείλομεν λόγῳ κληρονομίας νὰ ρυθμίσωμεν καὶ διασκευάσωμεν τὸν ἡμέτερον, ἄξιστον εἰσέτι, ἔθνομὸν κατὰ τὸν τύπον τοῦ ἐνδόξου ἑλληνισμοῦ, παραλαμβάνοντες ἀπ' αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τῶν παρόντων χρόνων τοῦ χριστιανισμοῦ πᾶν ὅ,τι ἀφομοιῶσιμον καὶ δυνάμενον νὰ μεταπλάσῃ ἐπὶ τὸ ἑλληνοπρεπέστερον τὸν ἔθνικὸν χαρακτῆρά μας.

Αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ ὠραῖαι τέχναι, αἱ καλλιεργηθεῖσαι καὶ ἀνυψωθεῖσαι ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς διανοίας, ὅσον καὶ ἂν αὐταὶ μετεποιήθησαν ὑπὸ τῶν διανοητικῶς μᾶλλον προηγμένων ἔθνων, οἶονδὴ ποτε πολύπλοκον ἱματισμὸν καὶ ἂν περιεβλήθηται ὑπ' αὐτῶν, οὐχ ἦττον κατ' οὐσίαν ὁ διοργανισμὸς τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρέμεινεν ὁποῖος διεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ δημιουργικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων.

Ἄλλὰ ἡ μεγαλεπίβολος διάνοια τῶν ἀρ-

χαίων Ἑλλήνων ἀνευρίσκειται ἐπενεργήσασα οὐσιωδῶς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν πρακτικὸν βίον τῆς μεταγενεστέρης ἀνθρωπότητος. Διότι, ὡς ἀποδεικνύεται, οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς ἐμβριθοῦς ὀξυνοίας, διὰ τῆς τηλεσκοποῦ προνοίας τῶν διδόντες τὴν δυνάμιν τοῦ ἀτμοῦ παρέδωκαν ἀκούσας νύξεις περὶ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, καὶ οὕτω καθωδήγησαν, τρόπον τινά, τοὺς μεταγενεστέρους πρὸς τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀτμοῦ. Ὁ Πυθαγόρας, ὁ Εὐκλείδης, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Ἀρχιμήδης, ὁ Ἡρών, καὶ διάφοροι μεταγενέστεροι Ἕλληνες τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς ἐδίδαξαν, οὐ μὴν ἀλλὰ τινες καὶ ἐφήρμοσαν πειραματικῶς τὴν γρῆσιν τοῦ μεγαλοῦργου καὶ πανισχύρου ἀτμοῦ, τοῦ ὁποῦ ἡ ἐφαρμογὴ εἰς τὴν βιομηχανίαν κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, ἐξομαλύνουσα ὀλονὲν τὴν κυκλοφορίαν τῆς γῆς, καὶ ἐνισχύουσα τὸ νευρικὸν αὐτῆς σύστημα, παρέχει νέαν ζωηρότητα, νέας δυνάμεις εἰς τὸ τέως ἐξητνημένον σῶμα τοῦ πλανήτου μας, χρῶμα ἀνθρῶν εἰς τὸ πρῶτον ὠχρὸν πρόσωπόν του, εὐκινήσιαν καὶ ῥώμην εἰς τὰ ἄτονα μέλη του. Οὕτω δὴ, ἡ ὑπὸ τῆς ὀξυνοῦς διανοίας τῶν Ἑλλήνων προδιαχαραχθεῖσα καὶ, οὕτως εἶπειν ὑποδειχθεῖσα ἀνακάλυψις καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ κοινοφελεστάτου ἀτμοῦ εἰς τὰς τέχνας, προήγαγε τὴν μεταγενεστέρην ἀνθρωπότητα τῶν τελευταίων χρόνων εἰς τὸν πρακτικὸν καὶ βιομηχανικὸν βίον.

Ἐκ δὲ τῆς βιογραφίας τῶν ἐνδόξων ἀλλογενῶν ἀνδρῶν πληροφορούμεθα, ὅτι οἱ πλείστοι ἐκ τούτων ἀνεπτύχθησαν, ὡς εἶπειν, καὶ ἐξεπαιδεύθησαν ἐν τῷ ἐκπαιδευτηρίῳ τοῦ ζωογόνου ἑλληνισμοῦ, ἐν τῷ διανοητικῷ πνευματουργεῖῳ τῶν ἐνδόξων Ἑλλήνων. Οἱ μετὰ τούτους ἀναδειχθέντες μεγάλοι ἀλλοεθνεῖς ποιηταί, λογογράφοι, φιλόσοφοι, πολιτικοί, ἱστορικοί, στρατηγοί, ἱατροί, καλλιτέχναι ἠρύσθησαν χειραγωγούμενοι, ὡς εἶπειν, παρ' ἐκείνων τὴν νοεράν δᾶδα, τὴν καθοδηγήσασαν καὶ προαγαγοῦσαν αὐτοὺς εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ μεγαλείου τῶν.

Καθ' ἣν δὲ ἐποχὴν ὁ ἑλληνισμὸς ἀνελθὼν

εἰς τὸν ὑπατον βελθὸν τοῦ μεγαλείου του ἤρξατο ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἕνεκα τῆς ἠθικῆς διαφθορᾶς· νὰ κατέρχεται ἐκ τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς, εὐρέθη ἀνὴρ Ἕλληνας, ὁ ὁποῖος διὰ τῶν ἐμφύτων ἠθικῶν προσόντων, διὰ τῆς διαυγοῦς καὶ ἐντελεστάτης διανοίας του, ὡς περ ἄριστος ἰατρός διαγνώσας τὴν ἠθικὴν νόσον, ἣτις κατέρχεται τὸν διοργανισμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ προγνώσας μετ' ἔξυδερκείας τὸν ἐθνικὸν ὄλεθρον πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ ἑλληνισμὸς ἐπευδεν, ἀφιέρωθ' ἡ ψυχὴ τε καὶ σῶματι ὅπως διὰ τῶν κατὰ τῶν ἠθικῶν φρονημάτων καταπραῦσι τὸν κατατῆκοντα τὸ ἔθνος του περὶ τῆς ἐκτικῆς διαφθορᾶς, καὶ, ὅταν ἠδύνατο, ἀποτρέψῃ τὸν ἐπὶ κεφαλῇ ἐθνικὸν ὄλεθρον. Ὅθεν, κατανοήσας, ὅτι ὁ ὄλεθρος ἐπετωρέετο διὰ τῆς παιτελοῦς ἀπορρέσεως τοῦ ἠθικοῦ αἰσθημάτων, καὶ ὅτι τὴ εὐγενέστατον καὶ ἔθνοσωτήριον τοῦτο αἴτιον μὲν ἦτο δύνατον νὰ ἐμφυτευθῆ καὶ ριζωθῆ τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ τῆς ὑψίστης διανοητικῆς ἀναπτύξεως κεκτημένῳ, ἐὰν μὴ προηγουμένως ἐνσαρκωθῆ ἐν αὐτῷ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων θρησκευτικῶν τι αἰσθημάτων, ἀμιγῆς δεισιδαιμονίων καὶ προλήψεων, καὶ ἐὰν μὴ κατανοηθῆ ὑπ' αὐτοῦ προσκλήοντος ἢ θεόγονος, ἢ πανταχοῦ παρούσα καὶ τὰ πάντα πληροῦσα, ἐξ ἧς ἀπορρέει πᾶν δώρημα τέλειον, πᾶσα πηγὴ ἠθικῆς, ἀγαθότητος καὶ ἀληθοῦς εὐδαιμονίας, κατανοήσας, λέγων, τὴν ἠθικὴν θρησκευτικὴν ταύτην ἑλλειψίν ὁ ἔξυδερκέστατος καὶ πρακτικώτατος νοῦς τοῦ υἱοῦ τοῦ Σωκράτους, ὁ κατὰ τὸν χρησμὸν σοφώτατος καὶ ἠθικώτατος πάντων ἀνδρῶν Σωκράτης, κατέγεινεν ὄλαις δυνάμεσιν ὅπως, διὰ τῆς πρακτικῆς ἠθικῆς διδασκαλίας του, τῆς ἀνωθεν αὐτῷ δωρηθείσης, διασκευάσῃ καὶ μεταπλάσῃ τὸ τότε ὄλον ἐκ καταφθειρόμενον ἔθνος του ἕνεκα ἑλλείψεως ἠθικῆς θρησκευτικῆς ἀνατροφῆς. Ἐδίδασκε δὲ ὁ πράγματι μέγας οὗτος φιλόσοφος, ὁ, οὕτως εἰπεῖν, προλαβὼν τὸ πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ, τοιαῦτά τινα δόγματα, ὅποια σχεδὸν καὶ αὐτὸς ὁ θεάνθρωπος, προαποσπάσας, τρόπον τινά, ἀπὸ τὰ θεόπνευστα χεῖλη τοῦ Σωτῆρος τὰ περὶ

θεότητος καὶ ἠθικῆς ἀληθέστατα διδάγματα. Διὸ, καὶ δικαίως καλεῖται ὁ πρόδρομος τοῦ χριστιανισμοῦ.

Αὐτοῦχῶς ἦτο πλέον ἀργά· τὸ ἠθικὸν νόσημα εἶχε τοσοῦτον παραβλάψῃ ὅλας τὰς λειτουργίας τοῦ ἑλληνικοῦ διοργανισμοῦ, εἶχε τοσοῦτον ριζωθῆ ἐν τῷ σώματι τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὥστε ὁ ἀγαθοῦργος καὶ μέγιστος πρακτικὸς φιλόσοφος Σωκράτης διὰ τῶν ἠθικῶν καὶ ὑγιεινῶν διδασκαλιῶν του οὐ μόνον δὲν κατάρθωσε νὰ προλάβῃ καὶ ἀποτρέψῃ τὴν κατὰ τῶν ἠθικῶν νόσον, οὐ μόνον δὲν ἴσχυσε ν' ἀνορθώσῃ ἠθικῶς καὶ διασώσῃ αὐτὸ ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς πανολεθρίας, ἀλλὰ μάλιστα αὐτὸς ἐγένετο θῦμα τῆς πρὸς τὸ ἔθνος ἀκραίονος ἀπορρέσεως τοῦ καταδικασθεῖς, ὡς γνωστὸν, νὰ πῆ τὸ κῶνον. Ἐνῶ δὲ, ὅπως θὰ ἐπραττε πᾶς ἄλλος ἄνθρωπος, ἠδύνατο διὰ νομίμων μέσων ν' ἀποτρέψῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ἀδικίαν θανατικὴν ποινὴν, αὐτὸς ὅμως, ἀνώτερος τῶν κοινῶν ἀνθρώπων τυγχάνων προείλετο πίνων τὸ κῶνον νὰ προσενεχθῆ θῦμα ὑπὲρ τοῦ ἔθνους του, καθιερῶσας μὲν διὰ τοῦ παραδείγματός, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ὑποτάσσεται εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰς ἀποφάσεις τῆς πατρίδος, ἔργῳ δὲ ἐπισφραγίσας τὰς ἠθικὰς καὶ θρησκευτικὰς πεποιθήσεις του, καθ' ἃν τρόπον κατόπιν ὁ θεάνθρωπος κατεδηλώσατο τὴν ὑπεράνθρωπον φύσιν αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν ἠθικῶν διδασκαλιῶν, καὶ διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου, ὃν ἕνεκεν τῶν θεῶν διδασκαλιῶν καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος ὑπέστη.

Εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι τὰ ἠθικὰ καὶ θρησκευτικὰ διδάγματα τοῦ ἠθικώτατου Σωκράτους δὲν ἴσχυσαν ν' ἀνορθώσωσιν ἠθικῶς τὴν πατρίδα του, καὶ μετ' αὐτῆς ὀλόκληρον τὸν ἑλληνισμὸν, εἶνε ἀληθές, ὅτι ταῦτα δὲν κατάρθωσαν νὰ ριζοβολήσωσι καὶ οὕτως ἀποτρέψωσι τὴν κατόπιν ἐθνικὴν πανολεθρίαν, οὐχ ἦττον ὅμως εἶνε ἀληθέστατον, ὅτι σὺν τῇ λοιπῇ διανοητικῇ δυνάμει τοῦ ἑλληνισμοῦ, τοῦ κατόπιν διὰ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου μεταδοθέντος εἰς μέγα

μέρος τῆς Ἀσίας, καὶ τὰ ἠθικὰ διδάγματα τοῦ Σωκράτους ἐπενεργήσαντα ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς διανοητικῆς συγκεχρωτισμένης μετὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ, προὑπαρσασκεύσαν μέγα μέρος αὐτῆς ὅπως εὐχερέστερον κατανοήσῃ καὶ ἀσπασθῆ τὰ θεῖα διδάγματα τοῦ Χριστοῦ.

Οὕτω δὲ, διὰ τῆς πνευματικῆς πολιτείας καὶ τῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων, διὰ τῶν ἠθικῶν διδασκαλιῶν τοῦ Σωκράτους, διασκευασθείσης καὶ προλειανθείσης τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς ἐμελλεν ἀποτελεστικῶς νὰ βαδίσῃ καὶ δι' ἧς διεδόθη ἡ θεόδοτος τοῦ Χριστοῦ πνευματικὴ πολιτεία, ἡ ἠθικὴ διδασκαλία, ἡ διδάσκουσα τὸν ἀληθῆ θεόν, τὸν δημιουργὸν τοῦ Παντός, οὕτω δὲ ἐπετελέσθη τὸ θαυμάσιον καὶ προνομιοῦχον πνευματικὸν κατόρθωμα τοῦ ἑλληνισμοῦ. Διότι τὸ ἄροτρον τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, διὰ τοῦ ὁποῖου προὑλειάνθη ὁ διανοητικὸς ἀγρὸς, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ θεάνθρωπος ἐσπειρε τὴν θεόδοτον ἠθικὴν διδασκαλίαν, τὴν ἐπαγγελολομένην συγκρομηθῆ οὐχὶ ὑλικῆς ἀλλὰ πνευματικῆς εὐδαιμονίας, τιθεμένην δὲ τὸν λογικὸν ἄνθρωπον εἰς περιωπὴν ὑπερτέραν τοῦ ἀλόγου ζώου, τὸ διανοητικὸν, λέγομεν, ἄροτρον τοῦ ἑλληνισμοῦ ὑπῆρέτησε καὶ αὐτὸ ὡς ἰσχυρὸν ὄργανον, δι' οὗ ὁ ἀροτριασθεὶς νοῦς τοῦ ἀνθρώπου συνεκοινωνήσε τέλος τοῖς τοῦ Χριστοῦ διδάγμασι μετὰ τοῦ πνεύματος τῆς ἀληθοῦς θεότητος.

Ἰσως μάλιστα δὲν ἀπομακρυνόμεθα τῆς ἀληθείας ἐὰν πῶς τολμήσωμεν νὰ ὑποστηρίξωμεν, ὅτι ὁ σοφώτατος Σωκράτης διὰ τῆς ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἠθικῆς διδασκαλίας, τῆς προτιθεμένης τὴν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων διάπλασιν τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνθρώπου, καθωδήγησε καὶ διεχάραξεν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ἠθικὴν πορείαν, ἣν λίαν ἀποτελεστικῶς ἐτρέψαν μεταγενεστέρως οἱ λαϊκοὶ καὶ εὐαγγελικοὶ διδάσκαλοι τῶν δισμαρτυρομένων ἰδίως παρὰ τυ Γερμανοῖς, Ἑλβετοῖς καὶ Ἀγγλοῖς, οἱ χειραγωγούντες τοὺς ὁμοεθνεῖς εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἠθικὴν, δι' ἧς ἀνυψώθη ὁ κοινωνικὸς

βίος αὐτῶν, καὶ δι' αὐτοῦ ἀνεδείχθη ἡ ἐθνικὴ ὑπαρξίς των.

Εἰς ἀδιέξοδον βεβαίως λαβύρινθον θὰ εἰσπρηχόμεν ἐὰν ἐπεχείρουν ἔστω καὶ ἐπιτροχάδην νὰ σκιαγραφήσω τὰ περὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ, τὸ διανοητικὸν καὶ ἐκπολιτευτικὸν ὕψος τοῦ ὁποῖου καταδηλοῦται μὲν ἐν τοῖς μέγιστοις ἡμῶν διασωθεῖσι διανοητικοῖς καὶ ὑλικοῖς ἔργοις, ἐξ ὧν ὁ νοῦς τοῦ κοσμοπολίτου Ἑλλήνος παρήγαγεν ὅπερ τῆς ἀνθρωπότητος, καταφαίνεται δὲ ἐπενεργήσαν ἐπὶ τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς. Ὅθεν, ὅπως ἀποφύγω ἰκάριον πτόσιν ἐν τῷ πολυκύμονι Ὀκεανῷ τοῦ περὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ ἀνεξαντλήτου θέματος, τὸ ὁποῖον, ἐκὼν ἄκων, ὑπὸ τοῦ λόγου παρασυρόμενος ἐδέητε ἀκροθιγῶς πῶς νὰ ἐφάψωμαι, ἀνακρουόμενος ἤδη πρῦμναν ἐπαναστρέφομαι τὸ δυσκυδέρνητον πηδάλιον τοῦ λόγου ἵνα τραπῶ τὴν πρακτικώτερον ὁδὸν, τὴν ἄγουσαν ὀριστικώτερον πρὸς τὸ ἡμέτερον θέμα περὶ τῆς ἀναζωπύρσεως καὶ ἠθικῆς ἀνορθώσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν γένει καὶ ἰδίως παρὰ τοῖς κατὰ τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν ὁμογενέσι. Θέλω δὲ ἀναφέρει μετ' ἐπιφυλακτικῆς συντομίας περὶ τοῦ παρόντος θέματος ὅσα μόνον ἐπιτρέπεται νὰ ὀμιλήσῃ τις ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσιν ἀπὸ τῆς ἑδρας ταύτης.

Ἄλλως τε, ὁ ὅλος βίος ἡμῶν τῶν νῦν Ἑλλήνων, ὁ νεώτερος δηλονότι ἑλληνισμὸς, πικραταλλόμενος πρὸς τὸν τῶν ἀρχαίων, παρ' ὅλην τὴν φεινομένην ταπεινότητα καὶ διαφωρὰν τοῦ ἡμετέρου, ἐν τούτοις εἰς τὴν διάνοιαν ἔξυδερκοῦς καὶ δικαιοκρίτου παρατηρητοῦ τηλεικαύτην παρέχει σχέσιν πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνισμὸν, τοιαύτην ἐθνικὴν συνάφειαν ἐγκρυπτομένην ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτοῦ, ὥστε ἐκ τῆς ἐξερευνησεως τοῦ μὲν προάγεται τις πολλάκις νὰ κατανοήσῃ τὸν ἕτερον. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον, πᾶς ἐπιχειρῶν νὰ ὀμιλήσῃ περὶ τοῦ νεωτέρου, ὑποχρεοῦται ὑπὸ τῆς συναφείας νὰ συσχετίσῃ πῶς τὸν λόγον ἀναφερόμενος πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνισμὸν τῶν προγόνων μας.

Μολονότι δὲ, ὡς γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν

ἀρχαίων Ἑλλήνων, δικαιούμεθα νὰ ἀναλογιζώμεθα προνομίῳχον τιμὴν τὴν τοιαύτην καταγωγὴν μας, οὐδόλως ἔμως ἔπεται ἐκ τούτου, ὅτι ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ λοξοδρομῶμεν πρὸς τὴν ὀρθοτέραν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀνὸρθωσίν μας, ἐπαναπαυόμενοι καὶ ἐπιδεικνύμενοι ἐπὶ τῇ εὐγενεῖ καταγωγῇ μας, ἀλλὰ ἔνεκεν ταύτης μάλιστα, ἐὰν ἐκληρονομήσαμεν παρὰ τῶν προγόνων μας τὸ εὐγενὲς αἶσθημα τῆς φιλοτιμίας, ὀφείλομεν ἔτι μᾶλλον, συμμορφούμενοι πρὸς τὰς τοῦ αἰῶνος τάσεις τῆς φιλεργίας, προσόδου καὶ ἀναπτύξεως τῶν ἐθνῶν, ν' ἀσχολώμεθα καρτερικῶς ὡς ἔργοις ἀναδειχθῶμεν τοιούτων περιπτώσεων προγόνων γνήσιοι ἀπόγονοι, ἀναπτυσσόμενοι μὲν διανοητικῶς καὶ ἀποδύμενοι, κατὰ μίμησιν ἐκείνων, πρὸς πᾶν εἶδος διανοητικοῦ ἀγῶνος, καταγιγνώμενοι δὲ συγχρόνως ὄλαις δυνάμεσιν ἵνα ἐμφυτεύσωμεν παρὰ τοῖς ἡμετέροις τέκνοις ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας καὶ ἠθικὰ θρησκευτικὰ διδάγματα. Ἄλλως τῇ ἀληθείᾳ θὰ ἦτον ὅλως ἄτοπον καὶ παράλογον, ἐὰν ἡμεῖς, ἐνῶς ὡς φυγόπονοι θὰ ἀπεφεύγομεν τὸ νοσερὸν πεδίον τῶν ἠθικῶν ἀγῶνων, ἐντούτοις ἐτολμῶμεν νὰ μεγαλαυχῶμεν ἐπὶ τοῖς ἐνδόξοις στεφάνοις τῶν προγόνων μας, ἐπιδεικνύμενοι οὐχὶ ἡμετέρας ἀρετὰς ἀλλὰ τὰς τῶν πατέρων μας.

Τὰς πατραγαθίας ὀφείλομεν βεβαίως ν' ἀναμιμνήσκωμεν μόνον ὡς αἰεὶ προτιθέμεθα νὰ παροτρύνωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς πρὸς τὴν ὀρθοτέραν ἠθικὴν συμπαγίωσίν μας, μόνον ὡς ἀφυπνιζώμεθα ἐκ τοῦ διανοητικοῦ καὶ ἠθικοῦ ληθάργου, καὶ διεγείρωμεν τὴν ἠθικὴν φιλοτιμίαν. Εὐδαίμονες δὲ ἡμεῖς ἐὰν τέλος, μετὰ τοσαύτας δοκιμασίας καὶ ἠθικὰς περιπέτειας, κατορθώσωμεν νὰ τραπῶμεν, οὐχὶ νόθον τινὰ, ὡς μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ τὴν γνησίαν ἀτραπὸν, τὴν ἀγούσαν πρὸς τὸν ἀρχαίγονον ἠθισμὸν ἡμῶν, χειραγωγούμενοι ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ὑπὸ ἠθικῆς ἀνατροφῆς, τὴν ὁποίαν λίαν ἀποτελεσματικῶς κατορθοῦν νὰ ἐμφυτεύσῃ ἐν ταῖς καρδίαις ἢ ἀνευ δεισιδαιμονιῶν καὶ κερδοσκοπικῶν προλήψεων

θρησκευτικῆ διδασκαλίας, προσφόρως διαχειριζομένη.

Εὐτυχεῖς ἡμεῖς ἐὰν ἀγωνισθῶμεν ὡς ἀνακτῆσωμεν τοὺς πνευματικοὺς ἠγαστρὸς τῶν προγόνων μας, παραλαμβάνοντες παρ' ἐκείνων τὰς διανοητικὰς ἀρετὰς, ἀπεβάλλοντες δὲ, ὅσον οἶόν τε, τὰ θλιβρὰ ἐλαττώματα, ἅτινα κατέσκαψαν τὰ θεμέλια τοῦ ἠθικοῦ μεγαλείου ἐκείνων καὶ συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ὑποκύψῃ ὑπὸ ἀλλοεθνή ζυγὸν τὸ ἀνδρικόν καὶ περὶδοξόν ἐκεῖνο ἔθνος, καὶ τὰ ὁποῖα ἐμφωλεύοντα καὶ ὑπερχεῖλυοντα παρ' ἡμῖν τοῖς νηπίοις, πάντως θέλουσιν ἐπιφέρει τὴν ὀλοσχερῆ ἠθικὴν ταπείνωσίν μας.

Καθ' ὅν δὲ τρόπον, ὁ λόγῳ γνησίου καταγωγῆς κεκτημένος φυσικὰ δικαιώματα κληρονομίας ἐπὶ πλουσίαν περιουσίαν, ἐὰν μὴ καταβάλλῃ τὰς ἀπαιτουμένας προσπάθειας καὶ μὴ ἀναδεικνύηται ἄξιος ὡς διεκδικήσας τὰ νόμιμα δικαιώματά του ἀνακτῆσθαι καὶ καταλλήλως διαχειρίζεται τὴν πλουσίαν κληρονομίαν τῶν πατέρων του, ἀλλ' ἀπεναντίας καταδεικνύεται ῥάθυμος καὶ διεφθαρμένος, ὡς ὁ τοιοῦτος ἀπόγονος θεωρεῖται ἄξιος περιφρονησεως, οὕτω καὶ τὸ ἔθνος, τὸ καταγόμενον ἐξ ἐνδόξων προγόνων, ἐὰν μὴ καταβάλλῃ δραστηρίους ἀγῶνας ὡς ἀντὶ πάσης θυσίας ἀνακτῆσθαι καὶ ἀναδειχθῆ ἄξιον νὰ διαχειρισθῇ τὴν ἠθικὴν περιουσίαν τῶν προγόνων του. Εἰς μάτην θὰ φωνασκῇ καὶ ἐπιδεικτιᾶ ἐπὶ πατραγαθίας καὶ τῷ πνευματικῷ μεγαλείῳ τῶν προπατέρων του, εἰς μάτην θὰ διαμαρτύρεται κατὰ πάσης διαρπαγῆς τῆς ἠθικῆς κληρονομίας του ὑπὸ ἀλλοφύλου ἠθισμοῦ, ἐὰν μὴ δι' ἔργων ἀναδεικνύηται τὴν γνησίαν καταγωγὴν του, ἐὰν μὴ μετὰ φρονίμου συμπεριφορᾶς διεκδικῇ τὰ κληρονομικὰ δικαιώματά του! Τὸ τοιοῦτον ῥάθυμον ἔθνος, οὐ μόνον δὲν κατορθοῖ νὰ προσελκύῃ τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν εὐνοίαν τῶν ἄλλων πεπολιτισμένων καὶ ἰσχυρῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς ἀνάξιον καὶ μὴ ἀνταποκρινόμενον εἰς τὰς ὡς ἐκ τῆς ἐνδόξου καταγωγῆς του προσδοκίας αὐτῶν, πολὺ

μᾶλλον θὰ περιφρονεῖται καὶ ἐνειδίξεται ὑπ' αὐτῶν

Ὅτι μὲν τὸ ἀπληθερωμένον ὁμογενὲς Κράτος, παρ' ὅλα τὰ ἠθνοκτόνα παραπτώματα τῶν μέχρι τοῦδε ἀλληλοδιαδόχως κυβερνησάντων τὸ ἠθικὸν σκάφος πολιτικῶν ἀνδρῶν, καὶ παρ' ὅλα τὰ ἐντεῦθεν προβαλλόμενα ἐμπόδια πρὸς τὸ προοδευτικὸν πνεῦμα τοῦ ὁμογενεοῦ ἔθνους, ὅτι προέκοψε καὶ ὅλον ἐπιδείχεται ὑπὸ ὑλικὴν καὶ διανοητικὴν ἐποψίν, σχετικῶς πρὸς τὸ χρονικὸν διάστημα τοῦ ἀνεξαρτήτου βίου του καὶ τὰς περιπέλους περιπετείας αὐτοῦ, τὰ πράγματα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ῥητορικώτατα καταδηλοῦσιν, ἀν καὶ ἀμαυροῦνται πως ὑπὸ τῆς ἀκτονομίας τοῦ ἠθνοκτοῦ κενοδυστομίας τῶν κυβερνησάντων τὸ πολιτικὸν πηδάλιον τοῦ πολυκαθούσ ἐθνικοῦ σκάφους. Ὁ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀνακαινισμὸς πολλῶν ἠρρηπιωμένων πόλεων, ἡ ναυτιλία, τὸ ἐμπόριον, ἡ βιομηχανία, τὰ πολυάριθμα διανοητικὰ ἐκπαιδευτήρια, κατώτερα καὶ ἀνώτερα, ἐν τοῖς ὁποίοις πολλαὶ χιλιάδες μαθητιώσης νεολαίας ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἐνηθισαρίζονται ἀπομυζῶσαι διανοητικὸν πλοῦτον, τὸν ὁποῖον πολλοὶ μεταφέροντες μεταδίδουσι καὶ παρ' ἡμῖν τοῖς ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ ὁμογενέσιν, ἢ καθ' ὅλα σχεδὸν τὰ στρώματα τῆς κοινωνίας ὅλον ἐν διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, λέγω, πλεονεκτήματα τοῖς πᾶσι προφανῶς καταδεικνύουσιν, ὅτι ὁ φιλοπρόοδος ὁμογενὲς λαὸς τῆς μητρῆς Ἑλλάδος ἀενάως προάγεται ὑλικῶς καὶ διανοητικῶς. Βεβαίως δ' ἔτι μείζονες ὑλικαὶ καὶ διανοητικαὶ πρὸδοι ἤθελον ἀναδειχθῆ ἐν Ἑλλάδι, ὑπολογιζομένου τοῦ πρὸς τὴν ποικίλην ἀνάπτυξιν ἐμφύτου ὄργανου τοῦ ἔθνους, ἐὰν τὸ κράτος ἐκυβερνᾶτο πατριωτικώτερον, καὶ ἐὰν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἤδη ἐρρυθμίζετο ἢ κατώτερα καὶ ἀνώτερα διανοητικὴ ἐκπαίδευσις, οὐχὶ κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις ἀλλοφύλου, ἀλλὰ ἑθνικοῦ συστήματος, ἀρμόζοντος εἰς τὴν διάνοιαν καὶ τὸν ἴδιον χαρακτῆρα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους· ἀλλὰ ὅσον ἀπορᾶ τὸ θέμα περὶ τοῦ

καταλληλοτέρου τρόπου τῆς ἐκπαίδευσως ἄς γνωματεύσωσι τὰ πρεπωδέστερα οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀρμυδιώτεροι.

Ὅτι δὲ καὶ ὁ κατὰ τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν Ἑλληνισμὸς, καὶ τοι ἐγκαταλειμένος εἰς ἰδίαν ἀτομικὰς ἐνεργείας, ἀπὸ τινῶν χρόνων ὑλικῶς καὶ διανοητικῶς ὅλον ἐπιδείχεται, ὅσον αἱ δυσχερεῖς περιπέτειαι τοῦ ἐπιτρέπουσιν, ἐπίσης ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου καὶ τινος βιομηχανίας ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ὁμογενῶν καὶ ἐκ τῆς συντηρήσεως πολλῶν ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων ἐκπαιδευτηρίων καὶ φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων. Ἐν μὲν ταῖς μεγαλοπόλεσι τῆς αὐτοκρατορίας, ἐν ὅσας τυγχάνουσιν ἀποκαταστημένοι πολυπληθεῖς ἑλληνικαὶ κοινωναί, ἐν ταύταις ὡς φωτειναὶ λυχνίαι φεγγεροβόλοισι τὰ διανοητικὰ ὁμογενῆ ἐκπαιδευτήρια, οἱ ἀκτινοβόλοι Σύλλογοι, οἵτινες ὡς πνευματικοὶ φάροι θέλουσιν καθοδηγεῖν τὸ ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ διανοητικὸν σκάφος τοῦ ἑλληνισμοῦ πρὸς τὴν ἠθικὴν διανοητικὴν ναυσιπορίαν του, ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσι ταύταις τὰ ὁμογενῆ ἀγαθοεργὰ καὶ φιλάνθρωπα ἔστυλα καταδεικνύουσιν, ὅτι τὰ εὐγενῆ καὶ γενναῖα αἰσθητάματα πάντοτε συμπαρομαρτοῦσι τῷ ἑλληνισμῷ. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς μικροτέροις πόλεσι καὶ κωμοπόλεσι τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐν ταῖς ὁποῖαις παρατυγχάνουν, ὁμογενεῖς κοινωναί, ἔστωσαν καὶ ὀλιγάριθμοι, καὶ ἐν ταύταις πάντως θὰ ἀνευρίσκειται διανοητικὸν τι ἄλλος, πνευματικὸς τις βωμὸς πρὸς ἐνδείξιν εὐλαβείας καὶ πρὸς λατρίαν τῶν ἑλληνικῶν Μουσῶν, ὃ ἀνακαλύπτεται φιλάνθρωπὸν τι ἔστυλον ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν συντηρούμενον, ὅπερ θὰ καταδεικνύει τὸ ἀγαθοεργὸν πνεῦμα τοῦ ἑλλήνου ἔστω καὶ ἐν μέσῳ πείνης, περιπετειῶν καὶ στερήσεων εὐρισκόμενον.

(ἔκτεται τὸ τέλος).

ΠΕΡΙ ΤΙΝΟΣ ΛΥΧΝΙΑΣ

ΕΙΚΟΝΙΖΟΥΣΗΣ ΤΗΝ ΑΡΠΑΓΗΝ ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΗΣ.

Ἰπ' ἀρθ. 843 κατελέχθη ἐν τῇ κεραμικῇ συλλογῇ τοῦ Μουσείου τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς λυχνία μονόμυξος ἀνακαλυφθεῖσα μὲν ἐν Σάρδεσι, προσεγεγείσα δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωάννου Κουκλή. Ἐπὶ τοῦ ἄνω αὐτῆς ἐπιπέδου εἰκονίζεται ἐν ἐκτύπω νέα καθήμενη ἐπὶ τῶν νώτων ταύρου σπεύδοντος καὶ κρατοῦσα τῇ μὲν ἀριστερᾷ τὸ ζῶον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ, τῇ δὲ δεξιᾷ τὸν ἱματισμὸν αὐτῆς πληρούμενον καὶ κυματιζόμενον ὡς ἰστιὸν ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης περιγραφῆς εὐνόητόν ἐστιν ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη παριστᾷ τὴν εἰς Κρήτην ἀπαγωγὴν τῆς Εὐρώπης, ἧς ὁ μῦθος, λίαν διδακτικὸς καὶ εὐφωδὸς ἐκπεφρασμένος, ἐξήσκησε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἑλληνικῷ κόσμῳ.

Γεννῆτωρ τῆς Εὐρώπης παραδίδοται κατὰ τινὰς μὲν ὁ Φοῖνιξ κατ' ἄλλους δὲ ὁ Ἀγήνωρ. Ὁ Ὀμηρὸς ἐν τῷ Ξ τῆς Ἰλιάδος παριστᾷ ἐν τισὶ στίχοις τὸν Δία ὁμιλοῦντα τῇ Ἥρᾳ, ἐνθα πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁμολογεῖ αὐτῇ ὅτι αὐτός

οὐδ' ὅτι Φοῖνικος κούρης τηλεκλήτοιο
ἢ τέκε μοι Μίνων τε καὶ ἀντίθεον Ραδάμανθον

ὁπόθεν φαίνεται ὅτι ὁ ποιητὴς παραδέχεται ὡς πατέρα τῆς Εὐρώπης τὸν Φοῖνικα. 1) Τὴν ὁμηρικὴν ταύτην παράδοσιν παρεδέχθησαν καὶ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς. 2) Ἀλλὰ γενικωτέρα παρά τοις ἀρχαίοις παραδόσεις ἐστὶν ὅτι ἡ Εὐρώπη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἀγήνωρος βασιλέως τῆς Φοινίκης, ὅστις ἐλθὼν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ νυμφευθεὶς τὴν Τηλέφασσαν ἐγέννησε καὶ τρεῖς υἱοὺς, Κάδμον, Φοῖνικα καὶ Κίλικα. 3)

Ἡ μυθολογία παριστᾷ συχνάκις τὸν Δία μεταμορφούμενον πρὸς τὸ συνευρίσκεισθαι μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τῆς εἰς κίννον μεταμορφώσεως του συνευρέθη μετὰ τῆς Ἀήδης· διὰ τῆς εἰς ἀετὸν ἤρπασε τὸν Γανυμήδην· διὰ τῆς εἰς ταῦρον συνευρέθη μετὰ τῆς Παισιφίας· καὶ τοὶ αἱ παραδόσεις αὗται ἐν τῇ ἀρχικῇ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀναπτύξει προῆλθον ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ φυσικῶν φαινομένων, διεσώθησαν ὁμῶς καὶ διειρηθήσαν μέχρι τῆς τελείας ἐξαφανίσεως τοῦ πολυθεϊσμοῦ, ἐν ταῖς κατηγήσει τῶν ἐξηγητῶν καὶ ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν ποιητῶν καὶ τῶν καλλιτεχνῶν.

1) Ἰλ. στίχ. 321-2. Ξ.

2) Κόνων. XXXIII καὶ XXXVII. — Πρὸς. Ἀπολλ. III, α, 4. — Παισ. VII, 4, 2.

3) Ἀπολλ. III, α, 4.

Ἡ Εὐρώπη ἐφημίζετο ὡς παρθένος ὠραιότατη. Εἰς τοὺς ἀνατολικούς λαοὺς ἡ ἐξοχος ὠραιότης ἐθεωρεῖτο ὡς ἔχουσα ἄμεστον σχέσιν μετὰ τῶν οὐρανίων θεῶν καὶ μάλιστα τοῦ ὑπάτου αὐτῶν. Ἡ θυγάτηρ λοιπὸν τοῦ Ἀγήνωρος ἕνεκα τῆς ἐξόχου αὐτῆς ὠραιότητος ἐφείλκυσε τὴν εὐνοίαν τοῦ Διός· οὗτος δὲ ἐπιθυμῶν νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν πρὸς αὐτὴν ἐρωτὰ του καὶ φοβούμενος μὴ ἀνακαλυφθῇ ὑπὸ τῆς ζηλοτύπου αὐτοῦ συζύγου, τῆς Ἥρας, μετεμορφώθη εἰς ταῦρον ἡμερον καὶ ὑποκριτικόν. Ἐκ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν ὁ Μίσχος καὶ ὁ Ὀβιδίος περιέγραψαν ἐκτενῶς τὸν μῦθον τῆς διὰ τῆς μεταμορφώσεως ἀρπαγῆς τῆς Εὐρώπης· ὁ Μίσχος μάλιστα ἐποίησεν ἰδιαίτερον δι' αὐτὴν εἰδύλιον ἐνῶ, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν παραδόσεων, παρέστησε τὴν ἀρπαγὴν αὐτῆς λεπτομερῆστατα. Ἐν τοῖς ἐξῆς στίχοις περιγράφει τὴν μορφήν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ταύρου, διαφέροντος ἐν μέρει τῆς τοῦ Ὀβιδίου περιγραφῆς. 4)

τοὶ γὰρ ἀλευόμενός τε χόλον ζηλήμονος Ἥρης, παρθενικῆς τ' ἐθέλων ἀταλὸν νόον ἐξαπατῆσαι, κρυψέ θεόν καὶ τρέψε δέμας καὶ γίνετο ταῦρος, οὐχ ὅτιοι σταθμοὶ ἐνὶ φέρεβεται, οὐδέ μὲν οἷος ὅστις ὑποδημηθεὶς ἐρύει πολύφορτον ἀπήνων. Τοῦ δ' ἦτοι τὸ μὲν ἄλλο δέμας ξανθόχροον ἔσκειν,

κύκλος δ' ἀργόφρεος μέσῳ μάρμαρι μετώπῳ, ὅσσε δ' ὑπογλαύσσεσκε καὶ ἡμερον ἀστράπτεισκειν, ἴσα τ' ἐπ' ἀλλήλοισι κέρα ἀνέτελλε καρῆνου, ἄντυγος ἡμιτόμου κεραῆς ἄτε κύκλα σελήνης. 2)

Ἐνῶ λοιπὸν ἡ Εὐρώπη διεσκέδαζε ποτε μετὰ πολλῶν αὐτῆς συντρόφων εἰς τὴν παραλίαν τῆς πατρίδος τῆς, ὁ μεταμορφωμένος Ζεὺς

Ἦλυθεν ἐς λιμῶνα καὶ οὐκ ἐφόβησε φανθεὶς παρθενικῆς, πάσῃ δ' ἔρωι γένετ' ἔγγυς ἰκέσθαι ψαῦσαι θ' ἡμεροστο βοός· τοῦ δ' ἀμβροτος ὀδμή τηλόθι καὶ λιμῶνος ἐκαίνυτο λαρόν αὐτῆν.

4) Metam. II, 847 — 857.

2) Εἰδ. Β'. στίχ. 77 — 88.

Στῆ δὲ ποδῶν προπάροιθεν ἀμόμονος Εὐρωπείης, καὶ οἱ λιχμάζεσκε δέρην, κατέθελε δὲ κούρη. 4)

Ἡ Εὐρώπη καταβλήθη ἐκ τῆς ὠραιότητος καὶ ἡμερότητος τοῦ ζώου, τὸ ἐπλησίασε, τὴ ἐθώπευσε καὶ τὸ ἡσπάσθη, ἀποταθεῖσα δὲ πρὸς τὰς φίλας τῆς λέγει αὐταῖς

Δεῦθ' ἐταίραι φίλοι καὶ ὀμήλικες, ὄφρ' ἐπιτῶδε εἰόμενα ταύρῳ τερπόμεθα· δὴ γὰρ ἀπάσας νῶτο, ὑποστῶρισας ἀναδέξεται οἷά τε νηῖς. Πρῆξ' ὅ' εἰσδέειν καὶ μείλιγος, οὐδέ τι ταῦρος ἄλλοισι προσέοικε· νόος δὲ οἱ ἦτοε φωτός· αἶσιμος ἀμφιθέει, μούνης δ' ἐπιδεδύεται αὐδῆς. 2)

Ταῦτα εἰπούσα ἐπιβαίνει τῶν νώτων αὐτοῦ μειδιώσα· ὁ δὲ ταῦρος πάραυτα ἐκπηδήσας βίπτεται ἐπὶ τῆς θαλάσσης μετὰ τῆς Εὐρώπης. Ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀγήνωρος μεταστραφεῖσα ἐπεκαλεῖτο εἰς βοήθειαν τὰς ἐπὶ τῆς παραλίας συντρόφους τῆς· ἀλλὰ μάτην, διότι ὁ ταῦρος ἐξηκολούθει δρομέως ποντοπορῶν. Ἀπελπισθεῖσα τότε ἡ Εὐρώπη ἤρξατο νὰ παραπονῆται κατὰ τοῦ ζώου, ἐρωτοῦσα αὐτὸ τίς ἐστὶ καὶ ποῦ τὴν φέρει· Ὁ μεταμορφωμένος Ζεὺς ἀποταθεὶς λέγει αὐτῇ

Θίρσει παρθενικῆ, μὴ δεῖδιθι πόντιον οἶδρα. Αὐτός τοι Ζεὺς εἰμὶ καὶ ἐγ' ὄθεν εἶδομαι εἶναι ταῦρος, ἐπεὶ δύναμαι γε φανήμεναι ὅτι θέλωμαι. Σὸς δὲ πόθος μ' ἀνέηκε τόσῃν ἄλα μετρήσασθαι

ταύρῳ εἰδόμενον. Κρήτη δὲ σε δέξεται ἤδη, ἢ μ' ἔθρεψε καὶ αὐτὸν, ὅπη νυμφῆτα σέτο ἔσσεται ἐμ' ἐμέθεν δὲ κλυτοὺς φοτῆσαι οἴας, οἱ σκηπτοῦχοι ἄνακτες ἐπιχθονίοισιν ἔσονται. 3)

Τῷ ὄντι μετὰ τινὰ χρόνον μετήνεγκεν εἰς Κρήτην ὑπὸ τὰς πλατάνους τῆς λήθης, ἐνθα συνευρέθει μετ' αὐτῆς ἐγέννησε τὸν Μί-

4) Αὐτόθι στίχ. 89 — 94.

2) Αὐτόθι 102 — 107.

3) Αὐτ. στίχ. 154 — 161.

νωνα, τὸν Ραδάμανθον καὶ τὸν Σαρπηδόνα. 1) Ὁ μῦθος τῆς ἀρπαγῆς τῆς Εὐρώπης ἐξήσκησε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ποιήσει, οἱ δὲ καλλιτέχναι ἐσπευσαν νὰ παραστήσωσιν αὐτὸν ἕκαστος διαφόρως, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ μέχρι σήμερον ὀλίγιστα ἀνακαλυφθέντα παραδείγματα. Ἡ ἐπὶ τῆς λυχνίας τοῦ Μουσείου τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς παράστασις ἀναμιμνήσκει, κατὰ τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν πομποποροῦντα τὸν ταῦρον ἠρώτα ἡ Εὐρώπη περὶ τοῦ μέλλοντός της ἐν μέσῳ τοῦ κινδύου τῆς θαλάσσης· διότι πραγματικῶς, ὡς παριστᾷ ἡ ἀνωτέρω εἰκὼν, ἡ παρθένος φοβουμένη μὴ πνιγῆ ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ κρατοῦσα τῇ μὲν δεξιᾷ τὸν ἱματισμὸν της τῇ δὲ ἀριστερᾷ τὸ ζῶον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ εἰς τοιαύτην θέσιν εὐρίσκεται ὡσεὶ φαίνεται ἐρωτοῦσα τὸν ταῦρον τὴν κατάστασιν αὐτὴν ἐξηγεῖ ἔτι πλέον καὶ τὸ στόμα τῆς παρθένου, φαινόμενον ἀνοικτόν.

ὑπὸ πᾶσαν ἐποψὴν ὁ μῦθος τῆς ἀρπαγῆς φαίνεται φοινικικῆς καταγωγῆς. 2) Ἐγενήθη ἴσως ἐκ τῆς παραδόσεως ὅτι οἱ Φοίνικες πρῶτον μετήνεγκον εἰς τὰς νήσους καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν ἀρχέγονον πολιτισμὸν, ὃν ἀνέπτυξαν εἰτα μεγάλως οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι. Ὁ Ἡρόδοτος 3) προσπαθῶν νὰ συμβιβᾷ τὴν μυθολογίαν μὲ τὴν ἱστορίαν, περὶ τοῦ μύθου τῆς ἀρπαγῆς τῆς Εὐρώπης λέγει. «Μετὰ δὲ ταῦτα, Ἑλλήνων τινὲς (οὐ γὰρ ἔχουσι τοῦνομα ἀπηγήσασθαι) φασὶ τῆς Φοινίκης εἰς Τύρον προσχόντας ἀρ-

πάσαι τοῦ βασιλέως τὴν θυγατέρα Εὐρώπην. Εἶπεν δ' ἂν οὗτοι Κρήτες.» Γνωστοῦ δὲ ὄντος ὅτι ὁ μῦθος οὗτος ἔχει φοινικικὴν καταγωγὴν, ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν τὸ ἔξῃ περὶ τῆς ἡμετέρας λυχνίας. Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἀνεκαλύφθη ἐν Σάρδεσι. Ἡ μυθολογία τῆς πόλεως ταύτης εἶναι πλήρης φοινικικῶν παραδόσεων, μεμιγμένων μετ' ἀσιατικῶν. Ἡ καταγωγὴ τῶν Λυδῶν ἦτο ἐν μέρει ἀμφίβολος· ἀλλ' ἡ ἔρευνα τῶν μυθικῶν αὐτῶν παραδόσεων ἀπέδειξε τὴν σημιτικὴν αὐτῶν καταγωγὴν. Ἡ εὐρεσις λοιπὸν ἀντικειμένου εἰκονίζοντος τὸν περὶ τῆς Εὐρώπης φοινικικὸν μῦθον ἐν αὐτῇ τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Λυδίας, προσθέτει μίαν ἐπισημειωθεῖσα εἰς τὴν ἀρχικὴν τῆς χώρας μυθολογίαν.

Καθ' ὅσον γνωρίζω, παρ' οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀπαντᾷ περιγραφή εἰκόνος καλλιτέχνου τινός, δι' ἧς νὰ συμπεράνωμεν ἐὰν ἡ ἐπὶ τῆς λυχνίας παράστασις, εἶναι ἀντιγραφή ἢ τῆς παραδόσεως ἀπομίμησις· Ὅπως ποτ' ἂν ἡ ἢ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας λυχνίας παράστασις ἔχει τινα ὁμοιότητα τῇ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Σιδῶνος καὶ τῆς ἐν Κρήτῃ Γόρτυνος. 4)

Περαιῶν τὴν σημείωσιν ταύτην προστίθημι ὅτι οἱ διάσημοι ζωγράφοι τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος, ὁ *Albano Florina* καὶ *Paolo Veronese* ἐζωγράφησαν δι' ἐλαιοχρωμάτων τὴν ἀρπαγὴν τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀγῆνορος

4) Ὁ Λουκιανός, περὶ τῆς συρίας θεοῦ 4, σημειοῖ ὅτι «τὸ νόμισμα, τῷ Σιδῶνιοι χρέονται τὴν Εὐρώπην ἐφεζομένην ἔχει τῷ ταύρῳ τῷ Διί.» Ὅρα δὲ τινὰ τῶν νομισμάτων τούτων παρὰ *Muller-Wieseler, Denkmaler II, 40 pl. III. Mionnet, Description V. ἀριθ 243* καὶ ἐξῆς. — *De Luynes, Numismatique et inscriptions cypriotes pl. V. ἀριθ. 4. — Mionnet, Description II, σ. 280* καὶ ἐξῆς. *Supl. IV, σ. 320*. Περὶ τῆς ἐπὶ ἀγγείων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων παραστάσεως τῶν περὶ τῆς Εὐρώπης μύθων ἴδρα *K. O. Mueller, Archaeologie σ. 520*. Ἐκδ. *Welcker*.

1) Διοδ. V, 78. — Ἀπολλ. III, α, 4. — Περὶ τῶν τυγῶν τοῦ ταύρου μεταγενέστερον πρβλ. Ἀπολλ. II, ε, 7. καὶ Ἐρατοσθ. XIV ἐν *Westermann*, *Μυθογράφοις*. σ. 249 Ὁ Πausανίης (IX, 19, 1) σημειοῖ ὅτι ἐν Τευρησῶ τῆς Βοιοτίας πρᾶξιδουσι ὅτι ἐκεῖ ἐκρύβη ἡ Εὐρώπη ὑπὸ τοῦ Διός.

2) Πρβλ. περὶ τούτου *Mauwy, Histoire des religions de la Grèce antique III, σ. 214*. — *Preller, griechische Mythologie II, 79*.

3) 1, 2.

διαφόρως ἕκαστος. Ὁ πρῶτος εἰκόνισεν αὐτὴν πορευομένην ἐπὶ τοῦ ταύρου διὰ τῆς θαλάσσης· εἰς δὲ τὴν παραλίαν εἰκονίσθησαν αἱ φίλαι αὐτῆς ὀδυρόμεναι καὶ κραυγάζουσαι διὰ τὴν αἰφνιδίαν ἀρπαγὴν τῆς συντρόφου των. 1) Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ *Albano* προσεπάθησε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν περιγραφὴν τοῦ Μόσχου, ἧς ἀνωτέρω ἐμνήσθη. Ὁ δὲ *Paolo* ἐζωγράφησεν αὐτὴν καθ' ἣν στιγμὴν μετὰ τὴν θωπείαν ἐκάθησεν ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ταύρου, οὗτος δὲ ἠτοιμάζετο νὰ ὀρμήσῃ πρὸς τὴν θάλασσαν. 2)

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ.

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ

ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτῆν τῶν *Τριῶν Ἰσραρχῶν*, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ *Π. Καρολίδου*.

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Τὴν ἀληθῆ ἐπιστήμην ἐδημιούργησαν καὶ ἀνέπτυξαν ἐν τῷ κόσμῳ εἰς βαθμὸν ἀνυπέβλητον κατὰ τὸν οὐσιώδη αὐτῆς χαρακτῆρα οἱ πάντας τοὺς λαοὺς ἐν τῇ ἐδῶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως ὑπερτερήσαντες Ἕλληνας, ὧν καυχόμεθα ἡμεῖς ὅτι ἐσμὲν ἀπόγονοι. Πάντες σχεδὸν οἱ ἐν τῷ ἀρχαίῳ κόσμῳ διὰ τῆς ἐρεύνης τῆς ἀληθείας, διὰ τῆς μορφώσεως εὐγενῶν αἰσθημάτων ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις εἰς τὸ μέγα ἔργον τοῦ ἐξευγενισμοῦ καὶ τῆς προαγωγῆς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἐργασάμενοι ἦσαν Ἕλληνας, οὗτοι ἐνόησαν ἐρῶς καὶ ἀκριβῶς τὴν ἀξίαν καὶ τὴν σημασίαν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, καὶ διὰ τοῦτο ἐν πᾶσι ἐζήτησαν ἐνό-

ησαν καὶ ὥρισαν τὸ ὄρθον μέτρον καὶ τὸ ὄρθον τέρμα.

Ὁ Προμηθεὺς δ' συμβολικὸς καὶ ιδεώδης ἄνθρωπος, ὁ προνοούμενος καὶ διανοούμενος Ἕλληνας κατεβίβασεν ἐξ οὐρανοῦ τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς γνώσεως καὶ μετέδωκε τοῖς ἀνθρώποις· καὶ ὁ πραγματικὸς καὶ ἱστορικὸς Προμηθεὺς, ὁ Ἀθηναῖος Σωκράτης καὶ τὴν εὐφῶ εἰκόνα τοῦ Κικέρωνος, πρῶτος ἐκάλεσε τὴν φιλοσοφίαν ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν καὶ κατόπισσε ταύτην ἐν πόλεσιν καὶ εἰς τοὺς οἴκους ἐισήγαγεν αὐτὴν καὶ τὴν ἠνάγκασε νὰ διδάσκη περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ τῶν ἠθῶν, περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας· ὁ μέγας ῥήτωρ τῶν Ἀθηνῶν Ἰσοκράτης μετὰ τῶν μεγαλοῦργημάτων τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων ὡς πρῶτιστον ἐξ οὗ παρήχθησαν πάντα τὰ λοιπὰ κατὰ τάσσει ὅτι οὗτοι ἐπενόησαν καὶ ἐδίδαξαν τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας τὴν φιλοσοφίαν (φιλοσοφίαν καλῶν πᾶσαν ἐν γένει τὴν ἐπιστήμην καὶ πάσας τὰς ἐξ αὐτῆς ἀπορροῦσας ἀρετὰς) αὐτὴν φιλοσοφίαν τοίνυν, ἢ πάντα ταῦτα συνεξέσῃ καὶ συγκατασκευάσας καὶ πρὸς τὰς πράξεις ἡμᾶς ἐπαίδευσεν καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπράυνεν, καὶ τῶν συμφορῶν τὰς τε δι' ἀμαθίαν καὶ τὰς ἐξ ἀνάγκης γενομένας διείλε καὶ τὰς μὲν φυλάξασθαι, τὰς δὲ καλῶς ἐνεργεῖν ἐδίδαξεν, ἡ πόλις ἡμῶν κατέδειξε καὶ λόγους ἐτίμησεν, ὧν πάντες μὲν ἐπιθυμοῦσι, τοῖς δ' ἐπισταμένοις ἐπιφθονοῦσιν.» Ὁ αὐτὸς ῥήτωρ ὑπερηφάνως καυχᾶται ὅτι ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν λόγων κατώρθωσεν ἵνα τὸ ὄνομα Ἑλλήνων καταστῆ μᾶλλον διανοίας γνώρισμα ἢ γένους. Καὶ ἅπαντα ἐν γένει ἢ ἀρχαιότητος ἐτίμησε καὶ ἐλύτρωσε τὴν ἐπιστήμην ὡς τὴν Σεβασμίαν μητέρα καὶ βασίλισσαν πάσης ἀνθρωπίνης ἀρετῆς καὶ τέχνης, ἧς οὐδὲν ποθεινότερον οὐδὲν εὐκτότερον οὐδὲν ἐξοχώτερον. Καὶ διὰ τοῦ στόματος τοῦ ῥήτορος καὶ φιλοσόφου τῆς Ῥώμης τοῦ μεγάλου ἐφαμίλλου τοῦ Δημοσθένους ἀπένευμεν αὐτῇ τὸ ἐνθουσιώδες τόδε ἐγκώμιον! «Ἡ φιλοσοφία ἡγεμὼν τοῦ βίου ἢ καθοδηγοῦσα εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἐξελαύνουσα τὴν κακίαν! Τί οὐ μόνον ἡμεῖς, ἀλλ'

1) Βλ. τὸ ἱερογράφημα τῆς εἰκόνης ταύτης ἐν *Album pittorico descritto da G. B. C. Genova, 1851—5* τομ. Β' πιν. XXIII.

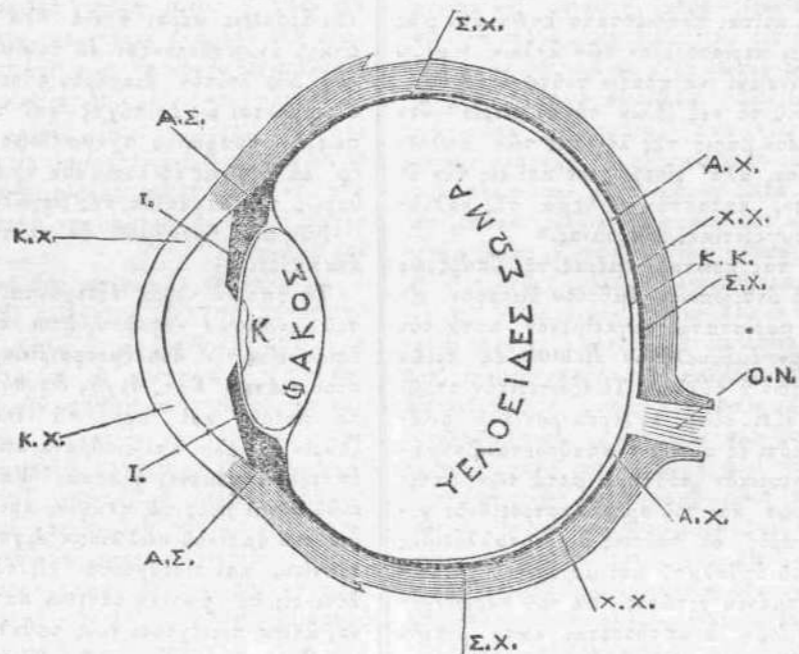
2) Ἰδέε καὶ τὴν εἰκόνα ταύτην ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ. Β' Τομ. πιν. XXVIII.

περιστοιχίζομενον ὑπὸ τῶν μυῶνων τοῦ ὀφθαλμοῦ, αἵτινες χρησιμεύουσιν, ὅπως ἐκτελῶσι τὰς διαφόρους κινήσεις τοῦ βολβοῦ, διατρέχει τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ ὀπτικίου σπληαίου (τῆς κόγχης) καὶ εἰσέρχεται ἐξ ὀπισθεν εἰς τὸν βολβόν, διατρυπῶν τὸ περικάλυμμα αὐτοῦ, τὸν σκληρὸν χιτῶνα. Οἱ δύο βολβοὶ κεῖνται εἰς τὸ πλατὺ στόμιον ἐκείνης τῆς κόγχης, καὶ κλείουσιν αὐτὸν ὡς πῶμα.

Τὸ ἐξωτερικὸν κάλυμμα τοῦ στρογγύλου βολβοῦ, τὸ περικλείειν αὐτὸν ὁλοτελῶς, εἶναι ἰσχυρὸν, ὅπως δύνηται νὰ ὑπερασπίζη αὐτὸν, καὶ κατὰ μέγα μέρος ἀδιαφανὲς καὶ λευκὸν, πρὸς τὰ ἐξω ὅμως ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἔχει στρογγύλον τι μέρος,

ἐνθα γίνεται διαφανὲς, ὅπως δύνωνται αἱ ἀκτῖνες τοῦ φωτὸς εἰσερχόμεναι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ νὰ προσβάλλωσι τὸ εἰς τὸ ἀτίθητον μέρος κείμενον νεῦρον τῆς δράσεως. Τὸ λευκὸν μέρος τοῦ περικαλύμματος τούτου ὀνομάζεται σκληρὸς, τὸ δὲ διαφανὲς κεράτινος χιτῶν. Ὁ κεράτινος χιτῶν συγχωρεῖ οὕτως εἰς ἡμᾶς νὰ βλέπωμεν μέρη τινὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἅτινα κεῖνται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ βολβοῦ, ὡς λ. χ. τὴν ἴριδα καὶ τὴν κόρην. Ὁ σκληρὸς καὶ ὁ κεράτινος χιτῶν ὁμοῦ ἀποτελοῦσι σφαῖραν, ἣτις εἶναι πλήρης διαφανῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σωματίων (ἴδε εἰκόνα Α.)

Τὸ ὀπισθεν μέρος τῆς σφαίρας ταύτης

ΕΙΚΩΝ Α'

Φανταστικὴ τομὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ (κατὰ Listing).

- Ι. Ἴρις.
- Κ. Κόρη.

- Κ.χ. Κερατοειδὴς χιτῶν.
- α.β. Ἀκτινοειδὲς σῶμα.
- σ.χ. Σκληρὸς χιτῶν.
- α.χ. Ἀμφιβληστροειδὴς χιτῶν.
- χ.χ. Χοροειδὴς χιτῶν.
- ο.ν. Ὀπτικὸν νεῦρον.
- Κ.κ. Κεντρικὴ κοιλότης.

διατρυπᾶται, ὡς εἶπομεν, ὑπὸ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, ὅπερ ἅμα εἰσελθὼν εἰς τὸν βολβόν πλατύνεται, καὶ καλύπτει ὡς μεμβράνη τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σκληροῦ χιτῶνος. Τὴν πλάτυνσιν ταύτην τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου ὀνομάζομεν ἰδιαίτερος ἀμφιβληστροειδῆ χιτῶνα, διότι πρὸς τὰ ἐμπρὸς λεπτόνεται καὶ παύει. Ἐντὸς αὐτοῦ ὡς ἐντὸς στρογγύλου κυπέλλου κεῖται τὸ ὑελοειδὲς σῶμα. Ὁ ἀμφιβλ. χιτῶν ὁμοῦ δὲν κεῖται ἀμέσως ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφάνειας τοῦ σκληροῦ χιτῶνος, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν δύο ὑπάρχει καὶ τρίτος τις ὁ χοροειδὴς χιτῶν, ὅστις διαπεράται ὑπὸ πυκνοῦ δικτύου τριχοειδῶν ἀγγείων καὶ χρησιμεύει πρὸς τροφήν καὶ διατήρησιν τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς. Ἄλλ' οἱ τρεῖς οὗτοι χιτῶνες δὲν κεῖνται παντοῦ ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἐτέρου, διότι πρὶν εἶτι ὁ σκληρὸς χιτῶν πρὸς τὰ ἐμπρὸς γείνη διαφανῆς καὶ λάβη τὸ ὄνομα «κερατοειδὴς χιτῶν», ὁ μὲν ἀμφιβληστροειδὴς λεπτυνθεὶς παύει, ὁ δὲ χοροειδὴς στρέφεται ἀμέσως πρὸς τὰ ἔσω, χονδρύνεται καὶ πλησιάζων τὸν γυρὸν τοῦ κρυσταλλοειδοῦς φακοῦ, περιβάλλει αὐτὸν καὶ σχηματίζει περίξ αὐτοῦ ἰσχυρὸν περιθώριον. Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ὀφθαλμοῦ ὀνομάζομεν ἀκτινοειδὲς σῶμα (corpus ciliare). Ἐκ τούτου ἐξέρχεται ἀποτόμως λεπτυνθεῖσα ὡς ἐξακολουθήσεις τοῦ χοροειδοῦς χιτῶνος ἢ Ἴρις, ἣτις καλύπτει ὡς πέπλος τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ φακοῦ. Ἡ Ἴρις δύναται νὰ φέρη διάφορα χρώματα, εἶναι ὁμοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον βαθέως χρωματισμένη, καὶ εἰς τὸ μέσον αὐτῆς παρατηροῦμεν μαύρην κηλίδα, τὴν Κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἀληθῶς εἰπεῖν ἡ κόρη δὲν εἶναι κοιλίς ἀλλὰ στρογγύλη ὀπή τῆς Ἴριδος, δι' ἣς τὸ φῶς δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἢ ἴρις, ὡς τι στρογγύλον παραπέτασμα, στρογγύλην φέρον εἰς τὸ μέσον ὀπήν, διαιρεῖ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ βολβοῦ εἰς δύο τμήματα ἢ θαλάμους διαφόρου μεγέθους. Τὸ πρὸ αὐτῆς μικρότερον τμήμα εἶναι πλήρες ὕδατος διαφανοῦς ὕλης, τὸ δὲ ὀπισθεν αὐτῆς μεγαλύτερον τμήμα περιέχει τὸν φακὸν καὶ

τὸ ὑελοειδὲς σῶμα. Οἱ δύο οὗτοι θάλαμοι συγκοινωνοῦσι διὰ τῆς κόρης, ἣτις δὲν εἶναι ἄλλο παρά τὸ ὑπὸ τῆς Ἴριδος μὴ καλυπτόμενον μέρος τοῦ φακοῦ. Ὁ «φακός» εἶναι διαφανὴς ὡς ὁ κρύσταλλος ἢ ἐσωτερικὴ αὐτοῦ ἐπιφάνεια εἶναι μᾶλλον κυρτὴ τῆς ἐξωτερικῆς, καὶ κεῖται ἐντὸς ἀναλόγου κοιλότητος τοῦ ἀμέσως ὀπισθεν τοῦ φακοῦ κειμένου μεγαλοῦ ὑελοειδοῦς σώματος. Τὸ ὑελοειδὲς σῶμα μετὰ τοῦ φακοῦ ἀποτελοῦσι σφαῖραν ἐμπροσθεν καὶ ὀπισθεν εὐλογον πεπλατυμένην. Ὀπισθεν τοῦ διαφανοστάτου ὑελοειδοῦς σώματος κεῖται ὡς γνωστὸν ὁ ἀμφιβληστροειδὴς χιτῶν. Ὅπως λοιπὸν ὁ τελευταῖος οὗτος καὶ δι' αὐτοῦ τὸ ὀπτικὸν νεῦρον προσβληθῆ ὑπὸ τῶν ἀκτίων τοῦ φωτὸς, αὗται πρέπει πρῶτον νὰ διέλθωσι τὸν διαφανῆ κεράτινον χιτῶνα, εἶτα τὸ διαφανὲς ὑγρὸν τὸ τὸν πρῶτον θάλαμον τοῦ βολβοῦ πληροῦν, ἔπειτα τὸν φακόν, καὶ τέλος τὸ μέγα ὑελοειδὲς σῶμα. Ὁ τρόπος δι' οὗ αἱ ἀκτῖνες εἰσέρχονται εἰς τὸν ὀφθαλμὸν δὲν εἶναι τόσον ἀπλοῦς, διὰ τοῦτο ἀναγκαζόμεθα νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὸν μετὰ τίνος ἀκριβείας.

Ὡς γνωστὸν, αἱ ἀκτῖνες τοῦ φωτὸς μεταβαίνουσι ἀπὸ ἐνὸς στοιχείου εἰς ἄλλο, ὡς λ. χ. ἀπὸ τοῦ ἀέρος εἰς τὸ ὕδωρ, θλῶνται ὅταν πίπτουσι πλαγίως. Δι' αὐτὸ δταν θέσωμεν τὴν ράβδον μας κατὰ τὸ ἤμισιν ἐντὸς ὕδατος καὶ ἰδῶμεν αὐτὴν ἐκ τοῦ πλαγίου νομίζομεν ὅτι τὸ ὑπὸ τὸ ὕδωρ μέρος αὐτῆς λαμβάνει ἄλλην διεύθυνσιν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὀφθαλμόν αἱ ἀκτῖνες αἵτινες πίπτουσι πλαγίως ἐπὶ τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶνος εἰσερχόμεναι εἰς τὸν ὀφθαλμόν, θλῶνται ἐπὶ τῆς ἐπιφάνειας αὐτοῦ, δηλ. ἀλλάσσουσι διεύθυνσιν, μόναι δὲ ὅσαι πίπτουσι καθέτως διέρχονται ἄνευ θλάσεως. Ἀλλὰ πρὶν ἐξακολουθήσωμεν τὰς ἀκτῖνας ἐντὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ, εἶναι ἀνάγκη νὰ προτάξωμεν γενικὰς τινὰς παρατηρήσεις. — Ὁ ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς ἐν τῇ ἐν γένει κατασκευῇ αὐτοῦ ἔχει μεγάλην σχέσιν πρὸς τὸν σκοτεινὸν θάλαμον (camera obscura) τῶν φωτογράφων. Ὁ θάλαμος οὗτος συνί-

Ἐπειδὴ δὲ κάθε μικρότατον σημεῖον τοῦ βέλους ζωγραφεῖ τὴν ὀπτικήν εἰκόνα του ἐντὸς τοῦ θαλάμου μεταξύ τῶν ὀπτικῶν εἰκόνων τῶν δύο ἄκρων σημείων, ἔπεται ὅτι τὸ σύνολον τῶν ὀπτικῶν εἰκόνων θέλει ἀποτελέσαι τὴν εἰκόνα τοῦ ὄλου βέλους· ἐπειδὴ τέλος τὰ ἀνώτερα σημεῖα ζωγραφοῦσι τὰς εἰκόνας τῶν κατώτερον καὶ τ' ἀνάπαλιν, δηλον ὅτι ἡ εἰκὼν τοῦ βέλους θέλει ζωγραφηθεῖ ἀνάστροφος ἐντὸς τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ μὲ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι οὔτος ἔχει ἀσυγκρίτως μεγαλειτέραν ποικιλίαν ἐν τῷ μηχανισμῷ αὐτοῦ. Ἐφαρμόσωμεν νῦν ὅσα περὶ σκοτεινοῦ θαλάμου γνωρίζομεν εἰς τὸν ὀφθαλμόν.

Ἐκ τῶν ἐκ διαφορῶν σημείων ἀντικειμένου τινὸς ἐκπεπομένων ἀκτίνων ὀλίγαι μόνον πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ.*) Ἄλλα καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων αἱ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ μέρους τοῦ σκληροῦ χιτῶνος πίπτουσαι δὲν δύνανται νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ. Μόνον αἱ τὸν στογγύλον καὶ διαφανῆ κερατοειδῆ χιτῶνα προσβάλλουσαι θλασθεῖσαι ἐπὶ τῆς κυρτῆς ἐπιφανείας τούτου προχωροῦσιν εἰς τὸν πρόσθιον θάλαμον τὸν πλήρη τῆς ὕδατος καὶ διαφανοῦς ὕλης. Ἄλλα καὶ ἐκ τούτων ἀκόμη αἱ μὲν περιφερικαὶ πίπτουσιν ἐπὶ τῆς Ἰριδος, ἧτις ὁμοίως ὡς ἐκ τῆς ἀδιαφανοῦς αὐτῆς ιδιότητος δὲν ἀφίνει ταύτας νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν δεύτερον θάλαμον, ὥστε μόνον αἱ κεντρικαὶ δηλ. αἱ ἐπὶ τῆς κόρης πίπτουσαι ἔχουσι τὴν εἴσοδον ἐλευθέραν. Ἡ κόρη εἶναι, ὡς εἶπομεν, μέρος τῆς ἐπιφανείας τοῦ φακοῦ· ἐπειδὴ δὲ ὁ φακὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶναι ἀμφίκυρτος, αἱ ἐπὶ τῆς κόρης πίπτουσαι ἀκτίνες θλῶνται ἔτι πλέον καὶ οὕτω προχωροῦσιν εἰς τὸν δεύτερον θάλαμον τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ὅπως ἐν τῷ σκοτεινῷ θαλάμῳ οὕτω καὶ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἕκαστον σημεῖον παντὸς

*) Ἴδε John Tyndall. «Das Licht» γερμ. μετάφρασις.

λάμποντος ἀντικειμένου ζωγραφεῖ τὴν ὀπτικήν αὐτοῦ εἰκόνα ὀπισθεν τοῦ φακοῦ. Τὰ ἄνω σημεῖα ζωγραφοῦνται κάτω καὶ τὰ κάτω ἄνω. Ἡ εἰκὼν λοιπὸν ζωγραφεῖται ἐντὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀνάστροφος. Διὰ τοῦτο ἔπρεπε κυρίως νὰ βλέπωμεν ἅπαντα τὰ ἀντικείμενα ἀνάστροφα, φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ συνήθεια ἐδίδαξεν ἡμᾶς νὰ βλέπωμεν αὐτὰ ἐν τῇ ἀληθείᾳ αὐτῶν καταστάσει. Ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ὁ ἀμφιβληστροειδὴς χιτῶν ἐπέχει τὸν τόπον τῆς ἀπέναντι τῆς ὄπῃ, κειμένης πλευρᾶς τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου. Ἄν λοιπὸν ὁ ἀμφιβλ. χιτῶν εὑρίσκειται πρὸ τῆς συγκεντρώσεως ἢ μετὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν ἀκτίνων τῶν διαφορῶν λαμπόντων σημείων ἢ εἰκὼν ζωγραφεῖται κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥττον ἀσφῆς. (Ἴδε εἰκόνα Β. λμ. λ'μ'). Μόνον λοιπὸν εἰς μίαν ἀπόστασιν ὀπισθεν τοῦ φακοῦ τὸ σύνολον τῶν ὑπὸ τοῦ λάμποντος ἀντικειμένου διὰ τῆς κόρης εἰς τὸν ὀφθαλμόν εἰσερχομένων ἀκτίνων συμπυκνῶνται καὶ μόνον εἰς τὴν ἀπόστασιν ταύτην σχηματίζεται καθαρὰ εἰκὼν τοῦ ἀντικειμένου· ἐπειδὴ δὲ τὸ ὀπτικὸν νεῦρον διαβιβάζει εἰς τὸν ἐγκέφαλον τὰς εἰκόνας ὅπως αὐταὶ ζωγραφίζονται ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς χιτῶνος, διὰ τοῦτο θὰ ἐμβλέπομεν ἀσφῆς πᾶν ἀντικείμενον, ὅπερ κεῖται εἰς τοιαύτην ἀπόστασιν μακρὰν τοῦ ὀφθαλμοῦ ὥστε αἱ ἀκτίνες αὐτοῦ νὰ μὴ συμπυκνῶνται ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἀμφιβλ. χιτῶνος. Ἐξηγουόμεθα σαφέστερον.

Ἡ θέσις τῆς ὀπισθεν τοῦ φακοῦ σχηματιζομένης εἰκόνης προσδιορίζεται πρῶτον ὑπὸ τῆς ἀποστάσεως τοῦ ἀντικειμένου ἀπὸ τοῦ φακοῦ, καὶ δεύτερον ὑπὸ τοῦ σχήματος αὐτοῦ τοῦ φακοῦ. Ἄν τὸ ἀντικείμενον εἶναι πλησίον, ἢ ἀνάστροφος εἰκὼν τοῦ ζωγραφεῖται μακρύτερον ὀπισθεν αὐτοῦ, ἢ ὅταν τὸ ἀντικείμενον κεῖται μακρὰν. Ὅσον περισσότερο πλησιάζομεν τὸ ἀντικείμενον πρὸς τὸν φακὸν, ἐπὶ τοσοῦτον μακρύνεται ἢ εἰκὼν αὐτοῦ ὀπισθεν αὐτοῦ. Ὅταν λοιπὸν ὁ φωτογράφος θέλει νὰ ζωγραφίσῃ καθαρῶς διὰ τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου του μακρὰν κείμενα πράγματα, πρέπει νὰ πλησιάζῃ τὸν

φακὸν πρὸς τὴν ἀντικρὴν πλευράν, ὅπου πρόκειται νὰ ζωγραφηθῇ ἡ εἰκὼν, ὅταν δὲ ταῦτα εἶναι πλησίον πρέπει νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ταύτης. Ἐξ ἄλλου ὅταν θέσωμεν δύο φακοὺς εἰς τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν μακρὰν ἀντικειμένου τινὸς, ἂν ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν εἶναι κυρτότερος τοῦ ἑτέρου, ὁ κυρτότερος θὰ ζωγραφίσῃ τὴν καθαρὰν εἰκόνα πλησιέστερον ὀπισθεν αὐτοῦ, παρὰ τὸν ἄλλον. Ὅσον κυρτότερα εἰσὶν αἱ ἐπιφάνειαι τοῦ φακοῦ, τόσον πλησιέστερον ζωγραφεῖται ἡ εἰκὼν τοῦ ἀντικειμένου. Καὶ ὁ φωτογράφος λοιπὸν διὰ μὲν τὰ πλησίον ἀντικείμενα μεταχειρίζεται σκοτεινοὺς θαλάμους μὲ κυρτοτέρους φακοὺς, διὰ δὲ τὰ μακρὰν πλατυτέρους φακοὺς. Ἄν λοιπὸν ὁ φακὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ διετῆρει πάντοτε τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ τὸ αὐτὸ σχῆμα, δὲν θὰ ἐδύνατο νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸν ἀμφιβληστροειδῆ χιτῶνα καθαρὰς εἰκόνας, εἰμὴ μόνον τῶν ἀντικειμένων ἐκείνων ἅτινα κείνται εἰς προσδιορισμένην τινὰ ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν. Ἄλλ' ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς δύναται νὰ ἴδῃ καθαρῶς πράγματα εἰς διαφορὰς ἀποστάσεις ἀπ' αὐτοῦ. Πρέπει λοιπὸν ὁ ὀφθαλμὸς νὰ ἔχη τὴν ιδιότητα νὰ διαθέτῃ τὰ τὸ φῶς θλῶντα αὐτοῦ μέρη καὶ ἰδίως τὸν φακὸν οὕτως, ὥστε αἱ εἰκόνας τῶν ἀντικειμένων νὰ ζωγραφῶνται πάντοτε καθαρὰ ἐπὶ τοῦ ἀμφ. χιτῶνος, εἴτε μακρὰν ταῦτα εἰσὶν, εἴτε πλησίον. Ἐκ τῶν προρηθέντων εἶναι φανερόν ὅτι τοῦτο δύναται νὰ κατορθωθῇ κατὰ δύο κυρίως τρόπους, δηλ. ἢ πρέπει ὁ φακὸς νὰ δύνηται νὰ ἀλλάξῃ τὴν θέσιν του ἐν τῷ ὀφθαλμῷ, καὶ ὅταν μὲν πρόκειται νὰ ἴδωμεν πλησίον ἀντικείμενα νὰ ἀπομακρύνῃται τοῦ ἀμφιβλ. χιτῶνος, ὅταν δὲ μακρὰν νὰ πλησιάζῃ αὐτὸν, ἢ νὰ δύνηται νὰ ἀλλάξῃ τὸ σχῆμά του. Τὸ πρῶτον δὲν εἶναι δυνατόν, ἀπεδείχθη δὲ νῦν ὅτι μόνον τὸ δεύτερον συμβαίνει. Καὶ τῷ ὄντι ὁ φακὸς ἀναλόγως τῶν ἀποστάσεων τῶν θεωμένων ἀντικειμένων ἀλλάζει σχῆμα, κυρτοῦται δηλ. ὅταν βλέπωμεν πλησίον, πλατύνεται δὲ ὅταν βλέπωμεν μακρὰν. Τὸν λόγον τούτου εἶναι εὐλόγον νὰ ἐννοήσωμεν.

Ἄν ὁ φακὸς ἔμενον ἀμετάβλητος, ἢ εἰκὼν τοῦ πλησίον ἀντικειμένου θὰ ἐζωγραφεῖτο πολὺ μακρὰν ὀπισθεν αὐτοῦ, ἢ καλλίτερον δὲν θὰ ἐζωγραφεῖτο παντάπασι· διότι αἱ ἀκτίνες θὰ ἐπιπτον ἐπὶ τοῦ ἀμφιβλ. χιτῶνος πρὶν διασταυρωθῶσι καὶ σχηματίσωσιν εἰκόνα, ἢ καὶ κυρτούμενος ὁ φακὸς αὐξάνει τὴν θλαστικὴν αὐτοῦ δύναμιν, καὶ πλησιάζει τὴν εἰκόνα πρὸς ἑαυτὸν μέχρις ὅτου αὐτὴ πέσῃ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ χιτῶνος. Ἐξ ἐναντίας ἂν ὁ φακὸς ἔμενε πάντοτε ἀμετάβλητος, ὅταν διεσθύνωμεν τὸ βλέμμα εἰς μακρὸν ἀντικείμενον, ἢ σαφῆς εἰκὼν τούτου θὰ ἐζωγραφεῖτο εὐθὺς ὀπισθεν τοῦ φακοῦ, δηλ. ἐπὶ τινος μέρους τοῦ ὑλοειδοῦς σώματος μακρὰν πρὸ τοῦ ἀμφιβλ. χιτῶνος, αἱ δὲ ἀκτίνες συμπυκνωθεῖσαι ἄπαξ εἰς τὸ μέρος τοῦτο θὰ ἤρχιζον ἐκ νέου νὰ ἀπομακρύνωνται ἀπ' ἀλλήλων, καὶ θὰ ἐπιπτον ἀρρηκταί ἐπὶ τοῦ ἀμφιβλ. χιτῶνος, ἢ δὲ εἰκὼν θὰ ἐζωγραφεῖτο ἀσφῆς. Πλατυνομένου τοῦ φακοῦ, ἢ σαφῆς εἰκὼν ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτοῦ μέχρις ὅτου πέσῃ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἀμφ. χιτῶνος. Τὴν πολύτιμον ταύτην ιδιότητα τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ δίδειν εἰς διάφορα μέρη αὐτοῦ σχῆμα ἀνάλογον τῆς ἀποστάσεως τῶν ὑπ' αὐτοῦ θεωμένων ἀντικειμένων ὀνομάζομεν «διευθέτησιν» (*accommodation*) (1)

Ἐκ τῶν ρηθέντων καταφαίνεται ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ταυτοχρόνως καθαρῶς δύο ἀντικείμενα εἰς δύο διαφορῶν ἀποστάσεις ἀπ' ἀλλήλων κείμενα· ἀλλ' ὅταν μὲν ἐκ τινος πλησίον ἀντικειμένου στρέψωμεν τὸ βλέμμα εἰς ἕλλο μακρὰν κείμενον τὸ πλησίον γίνεται ἀσφῆς, καὶ τ' ἀνάπαλιν. Προσηλώνοντες τὸ βλέμμα ἐπὶ τινος ἀντι-

(1) Κατὰ τὰς νεωτάτας παρατηρήσεις ἡ μυωπία συνίσταται εἰς τὸ ὅτι τὸ διάστημα μεταξύ φακοῦ καὶ ἀμφ. χιτῶνος εἶναι μεγαλύτερον τοῦ πρέποντος, ὥστε καὶ μετὰ τὴν πλατυνασίν τοῦ φακοῦ αἱ ἀκτίνες τῶν μακρὰν ἀντικειμένων συμπυκνῶνται πρὶν φθάσωσι τὸν χιτῶνα. Τὸ ἐναντίον συμβαίνει εἰς τοὺς πρεσβύπους.

κειμένου διαθέτομεν τὸν φακὸν οὕτως, ὥστε ἡ καθαρὰ εἰκὼν αὐτοῦ νὰ πίπτῃ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἀμφ. χιτῶνος, ἔπεται λοιπὸν ὅτι αἱ εἰκόνες τῶν μακρύτερον, ἢ πλησιέστερον κειμένων πραγμάτων ζωγραφοῦνται ἀσαφῶς· διότι τῶν μὲν πρώτων αἱ ἀκτίνες συμπυκνοῦνται πρὸ τοῦ ἀμφ. χιτῶνος, τῶν δὲ δευτέρων πίπτουσιν ἐπ' αὐτοῦ πρὶν συμπυκνωθῶσιν ἀρκετὰ. Εἰς τὴν διευθέτησιν ταύτην τοῦ ὀφθαλμοῦ συνεργεῖ καὶ ἕν ἄλλο μέρος τοῦ ὀφθαλμοῦ, περὶ οὗ ὀλίγα μόνον μέχρι τούδε εἶπομεν, ἡ Ἴρις δηλ. καὶ ἡ ὀπῆ αὐτῆς, ἡ Κόρη.

Εὐκόλως δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ὅταν βλέπωμεν πλησίον, ἢ κὸρη εἶναι μεγάλη, ἐφ' ὅσον δὲ ἀπομακρύνομεν τὸ βλέμμα, ἐπὶ τοσοῦτον μικρύνεται αὐτή. Αἷτιον τῆς μεταβολῆς ταύτης εἶναι, ὅτι, ἐπειδὴ αἱ ἀκτίνες τῶν μακρυνῶν ἀντικειμένων ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεώς των πρὶν ἔτι φθάσωσι τὸν ὀφθαλμὸν σκορπιζοῦνται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, μόνον δὲ ὀλίγα πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶνος διέρχονται διὰ τῆς κόρης, διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη καὶ αἱ ὀλίγα αὐταὶ νὰ συμπυκνωθῶσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσώτερον πρὶν εἰσέλθωσιν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν. Τοῦτο κατορθοῦται διὰ τῆς μικρύνσεως τῆς ὀπῆς, δι' ἧς πρέπει νὰ διέλθωσιν. Ὅσον μικρότερα εἶναι ἡ ὀπῆ, τοσοῦτον πυκνότεραι εἰσέρχονται αἱ ἀκτίνες, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον πυκνότερα σχηματίζεται ἡ εἰκὼν ἐπὶ τοῦ ἀμφιβλ. χιτῶνος.

Πᾶς τις δύναται εὐκόλως νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ φαινομένου τούτου δι' ἀπλουστάτου πειράματος. Διαμύθνομεν χονδρὸν χάρτην καὶ κάμνομεν ἐπ' αὐτοῦ μικράν τινα ὀπῆν, ἢν θέτομεν πρὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἐπειδὴ οὕτω μικρύνομεν τεχνικῶς τὴν εἰσοδὸν τῶν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν εἰσερχομένων ἀκτίνων περισσώτερον παρ' ὅτι δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο ἡ κὸρη, διὰ τοῦτο ἢ ἐπὶ τοῦ ἀμφιβλ. χιτῶνος πίπτουσα εἰκὼν γίνεται μικρότερα μὲν ἀλλὰ πυκνότερα καὶ διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν σαφῶς πράγματα, ἅπερ ὁ ὀφθαλμὸς εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ κατάστασιν ἀφινόμενος θὰ ἔβλεπεν ἀ-

σαφῶς. Τὸ ἐνστικτὸν ἢ ἡ πείρα φαίνεται ὅτι ἐδίδαξε τοῦτο εἰς τοὺς μύωπας, οἵτινες προσπαθοῦσι νὰ μικρύνωσι τὴν εἰσοδὸν τῶν ἀκτίνων συστέλλοντες τὰ βλέφαρα, ὅταν πρόκειται νὰ ἴδωσι πράγματα εἰς μεγάλην ἀπόστασιν κείμενα. Εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν νῦν ὀλίγα, ἵνα ἐξηγήσωμεν πῶς εἶναι δυνατόν ὁ φακὸς καὶ ἡ κὸρη νὰ ἀλλάξωσι τὴν ιδιότητα αὐτῶν ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Τὸν γύρον τοῦ φακοῦ περιβάλλει, ὡς γνωρίζομεν, τὸ ἀκτινοειδὲς σῶμα (*corpus ciliare*) ὡς τι ἰσχυρὸν περιθώριον. Τὸ περιθώριον τοῦτο εἶναι κυρίως μικρὸς κυκλοτερὴς μῦς. Λεπτὴ ἀλλ' ἰσχυρὰ τις μεμβράνη προσκολλημένη στερεῶς ἐπὶ τῆς διαφανοῦς μεμβράνης ἐντὸς τῆς ὁποίας ὡς ἐντὸς σακκίου περιέχεται ἡ κρυσταλλοειδῆς ὕλη ἢ ἀποτελοῦσα τὸν φακὸν συνδέει τὸν γύρον τοῦ φακοῦ μετὰ τοῦ κυκλοτεροῦς τούτου μῦος.

Ἐπειδὴ ὁ φακὸς ἀφινόμενος ἐλεύθερος ἔχει τὴν τάσιν νὰ κυρτοῦται καὶ ἐξογκοῦται, ἔπεται ὅτι συστέλλομένου τοῦ ἀκτινοειδοῦς σώματος μικρύνεται ἢ περιφέρεια τοῦ κυκλοτεροῦς μῦος καὶ μικρυνομένη ἀναγκάζεται νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὸν γύρον τοῦ φακοῦ· οὕτως ἢ τὸν φακὸν καὶ τὸν μῦον συνδέουσα μεμβράνη χαλαροῦται, ὁ δὲ φακὸς ἀφινόμενος εἰς ἑαυτὸν κυρτοῦται, ὡς εἶπομεν. Τευναντίον διαστελλόμενος ὁ μῦς ἐπιστρέφει εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ θέσιν, συμπαρασύρων καὶ τὴν μετὰ τοῦ γύρου τοῦ φακοῦ συνδέουσαν αὐτὸν μεμβράνην, ὁ δὲ φακὸς συρόμενος γύρωθεν πλατύνεται. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐδῶ συνίσταται κυρίως ὁ μηχανισμὸς τῆς διευθετήσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ οἱ νεώτεροι φυσιολόγοι ἀπορρίπτουσι πᾶσαν ἄλλην ἐξήγησιν τῆς θαυμασίας ταύτης δυνάμεως. Ὑπολείπεται τώρα νὰ ἴδωμεν πῶς εἶναι δυνατόν ἡ κὸρη τοῦ ὀφθαλμοῦ νὰ μικρύνηται καὶ μεγεθύνηται κατὰ τὰς διαφόρους ἀνάγκας.

Ἡ Ἴρις ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας κεῖται ἡ κὸρη εἶναι τοποθετημένη ὡς παραπέτασμα εὐθὺς πρὸ τοῦ φακοῦ, καὶ ἐμποδίζει ὡς ἐκ

τῆς ἀδιαφανοῦς αὐτῆς ιδιότητος τὴν εἰσοδὸν τῶν ἐπ' αὐτῆς πιπτουσῶν ἀκτίνων. Ἡ Ἴρις λοιπὸν κεῖται εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ ὀφθαλμοῦ· διότι πρὸ αὐτῆς εἶναι ὁ μικρότερος θάλαμος αὐτοῦ, ὁ πλήρης τοῦ διαφανοῦς ὑγροῦ καὶ ὁ κερατοειδῆς χιτῶν, φαίνεται ἐντοῦτος ὡς ἐκ τῆς θλάσεως τῶν ἀκτίνων ὅτι κεῖται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὅπερ δὲν εἶναι εἰμὴ ὀπτική ἀπάτη. Ἡ Ἴρις σύγκειται ἐξ ἑνὸς στρώματος κυψελίδων ἐντὸς τοῦ ὁποίου κεῖνται νεῦρα, λεπτότατα ἀγγεῖα καὶ λεπτότατοι μῦς, εὐκολύνοντες τὰς κινήσεις αὐτῆς. Ὅπισθεν τῆς Ἰριδος εὐρίσκεται παχύ τι στρώμα ἐκ πυκτοῦ, ὅπερ δίδει εἰς τὴν Ἰριδα τὴν βαθεῖαν αὐτῆς χρεῖαν. Ἄν μόνον ὀπισθεν τῆς Ἰριδος ὑπάρχῃ πυκτὸν τότε ἡ Ἴρις φαίνεται ἔχουσα χρῶμα κυανοῦν. Ἄν καὶ τὸ ἐκ κυψελίδων στρώμα τῆς Ἰριδος περιέχῃ μεγάλην ποσότητα πυκτοῦ, τότε αὕτη φαίνεται μελανή. Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δὲ αὐτὸς παρατηρεῖ ὅτι ἐπειδὴ αἱ κυψελίδες τοῦ στρώματος τῆς Ἰριδος μόνον μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ βρέφους μελανοῦνται, διὰ τοῦτο ὅλα τὰ παῖδιά γεννῶνται μὲ κυανοῦς ὀφθαλμοῦς.

Ὅταν τὸ πυκτὸν τῶν κυψελίδων αὐξήσῃ ἡ Ἴρις γίνεται ἀνοικτοῦ κυανοῦ χρώματος, καὶ αὐξανόμενος τούτου περισσώτερον αὕτη καθίσταται φαῖα καὶ τέλος μελανή. Τοὺς ἐντὸς τῆς Ἰριδος εὐρισκομένους λεπτοὺς μῦς δυνάμεθα νὰ διαίρσωμεν εἰς δύο. Αἱ ἴνες αἵτινες κεῖνται κυκλοτερώς περὶ τῆς Κόρης ἀποτελοῦσι τὴν σφιγκτήρα αὐτῆς. Οὗτος συστέλλομενος μικρύνει τὴν κὸρην. Ὁ δεύτερος μῦς σύγκειται ἐκ τῶν ἐπὶ παντὸς ὀφθαλμοῦ ὁρατῶν ἐκείνων ἀκτίνων ὧν ἡ σπιτολὴ συνεπιφέρει τὴν μεγέθυνσιν τῆς κόρης. Ἄλλ' ὅχι μόνον ὅταν τὸ βλέμμα ἡμῶν εἶναι μακρὰν ἐστραμμένον μικρύνεται ἡ κὸρη. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐπίσης καὶ ὅταν βλέπωμεν εἰς φωτεινὸν τι μέρος. Ἐξ ἐναντίας ὅταν ἐκ τοῦ φωτὸς στρέψωμεν ταχέως τὸ βλέμμα εἰς τὰ σκοτεινὰ παρατηροῦμεν ὅτι ἡ κὸρη ἀμέσως διαστελέγεται. Τοιοῦτοτρόπως ρυθμίζεται ἡ

ποσότης τοῦ τὸν ἀμφιβληστροειδῆ χιτῶνα προσβάλλοντος φωτὸς. Διότι ὅπου τὸ φῶς εἶναι ὀλίγον ἐκεῖ εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰσχωρήσωσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσώτεροι ἀκτίνες, ἵνα δυνηθῇ ὁ ρηθὴς χιτῶν νὰ ἐρεθισθῇ ἀρκούντως, ὅπου δὲ τὸ φῶς εἶναι πολὺ καὶ αἱ ἀκτίνες αὐτοῦ πυκναὶ, ἐκεῖ καὶ ὀλίγη ποσότης ἀρκεῖ ὅπως ἐρεθίσῃ αὐτόν. Ἄν ἡ δευτέρα αὕτη αὐτόματος διευθέτησις τοῦ ὀφθαλμοῦ ἔλειπε, δὲν θὰ ἐδυνάμεθα νὰ βλέπωμεν παρὰ εἰς προσδιορισμένην τινὰ ποσότητα φωτὸς. Ἄν τὸ φῶς ὑπερέβαινε τὴν ποσότητα ταύτην, ὁ ἀμφιβλ. χιτῶν καὶ τὸ νεῦρον τῆς δράσεως θὰ ἐπροσβάλλοντο ὑπερμέτρως, καὶ ὁ ἐγκέφαλος θὰ ἐσκοτίζετο· ἂν ἄλλο τὸ φῶς ἠλαττοῦτο πέραν τοῦ προσδιορισμένου ὀρίου ὁ χιτῶν μὴ δυνάμενος νὰ διαβιβάσῃ καθαρὰς εἰκόνας εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Οὕτω λοιπὸν γίνεται δῆλον ὅτι ἄνευ τῆς «διευθετήσεως» τοῦ ὀφθαλμοῦ δὲν θὰ ἐδυνάμεθα νὰ ἴδωμεν εἰμὴ πράγματα εἰς περιωρισμένην τινὰ ἀπόστασιν κείμενα καὶ ὑπὸ προσδιορισμένης ποσότητος φωτὸς φωτιζόμενα. Ἄλλ' ἡ θαυμασία δύναμις τοῦ ὀργάνου τῆς δράσεως δι' ἧς τοῦτο δύναται νὰ ἀλλάσῃ τὸ σχῆμα τοῦ φακοῦ καὶ τῆς κόρης, συγχωρεῖ ἡμῖν νὰ βλέπωμεν πράγματα εἰς διαφόρους ἀποστάσεις καὶ εἰς διαφόρους ποσότητες φωτὸς.

Ὑπολείπεται ἡμῖν νὰ εἴπωμεν ὀλίγα περὶ τῶν ἐπὶ τοῦ ἀμφιβλ. χιτῶνος πιπτουσῶν εἰκόνων. Πᾶν θεατὸν ἀντικείμενον ζωγραφεῖ ἐπὶ τοῦ χιτῶνος τούτου μικράν ἀναστροφὴν εἰκόνα. Ἄλλ' ὡς γνωστὸν ἐκεῖνο μόνον τὸ μέρος τοῦ ἀντικειμένου βλέπομεν καθαρῶς, ἐφ' οὗ ἰδίως διευθύνομεν τὸ βλέμμα. Τὰ περίξ τοῦ μέρους τούτου βλέπομεν κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥττον ἀσαφῶς. Ἡ εἰκὼν τοῦ μέρους πρὸς ἃ διευθύνομεν τὸ βλέμμα, δυνάμει τῆς εὐκινήσεως τῶν ὀφθαλμῶν ζωγραφεῖται πάντοτε ἐπὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μέρους τοῦ ἀμφιβληστρ. χιτῶνος, ὅπερ εὐκόλως διακρίνεται, διότι εἶναι ὡς μικρὰ κεντρὴ καὶ κοίλη κηλὶς «κεντρικὴ κοιλότης» ὀνομαζομένη (*fovea centralis*). Ὁ ἀμφιβλ.

βουλγαροουνιτικής εκκλησίας, αναγνωρίζου-
σης μὲν τὸν πάπαν, τηρούσης δὲ ἅπαντα
τὰ δόγματα καὶ τοὺς τύπους τῆς ὀρθοδό-
ξου εκκλησίας· συγχρόνως δὲ ἐξέδωκαν γαλ-
λιστὶ τὴν *Boulgariar*. Ἡ ξένη διπλωμα-
τία ἀνεμίχθη εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, μά-
λιστά δὲ ἡ Γαλλία καὶ ἡ Αὐστρία ὑπεστή-
ριξαν τὰς ἐνεργείας τῶν λαζαριστῶν, συ-
στησάντων εἰς Βεθέκιον σχολεῖον διὰ 200
Βουλγαρόπαιδας. Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ
1860 ὑπὲρ τοῦς χιλίους Βουλγάρους ὑπέ-
γραψαν ἔγγραφον δι' οὗ ἀνεγνώριζον ὡς
πνευματικὸν ἀρχηγὸν τὸν πάπαν, ὅστις τὴν
9[21] Ἰανουαρίου τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἔστει-
λε βούλλαν εἰς τὸν ἀποστολικὸν ἐξαρχον
τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἵνα εὐλογῆσῃ τὰ
νέα πνευματικὰ τέκνα καὶ τὴν 21 Μαρτίου
ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἰωσήφ Σοκόλσκης προε-
χειρίσθη εἰς πατριάρχην τῶν Βουλγάρων.
Τόσος θρίαμβος ἐφάνη ἀνεπαρκῆς τοῖς Ἰη-
σουίταις, οἵτινες ἐπέμενον ἵνα ἡ νέα εκκλη-
σία παραδεχθῇ τὰ δόγματα καὶ τὰς τελε-
τὰς τῆς Ῥώμης· ὁ νέος ὁμοῦ πατριάρχης
δὲν ἔσπευξε καὶ μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας κα-
τέφυγεν εἰς Ῥωσσίαν, εἰσελθὼν εἰς τὸ μονα-
στήριον τοῦ Κιέφ. Αἱ ἐνεργεῖαι τῆς προπα-
γάντας εἶχον ναυαγήσει οἰκτρῶς.

Τῷ 1870 συνέστη δι' αὐτοκρατορικοῦ
φιρμανίου ἡ βουλγαρικὴ ἐξαρχία· ἀλλὰ περὶ
ταύτης οὐ τῆς παρούσης ὥρας.

N. E. G.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Κατὰ τὸ λήξαν ἔτος εἰσῆχθησαν ἐν ταῖς
Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς ἔμπο-
ρεύματα ἀξίας 440 ἑκατομμυρίων δολλα-
ρίων καὶ ἐξήχθησαν ἀξίας 590 ἑκατομμυ-
ρίων.

Εὐτυχῆ ἀληθῶς τὰ κράτη τὰ εἰσάγοντα
μὲν ὀλίγα προϊόντα, ἐξάγοντα δὲ πολλά.

Ὁ ἐν Παρίσιος καθηγητὴς Φαμπὲρ ἐφευ-
ρε περιεγοτάτην μηχανὴν, ἣν ἐξέθηκεν εἰς
τι ξενοδοχεῖον καὶ ἦν εἶδον πολλοί· ἡ μη-
χανὴ δ' αὕτη ὁμιλεῖ καὶ ἰδοὺ πῶς πε-
ριγράφουσιν αὐτὴν αἱ γαλλικαὶ ἐφημερί-
δες.

Ὁ κ. Φαμπὲρ ἀπὸ εἰκοσκατίας ἐργάζεται
εἰς τὴν τελειοποιῆσιν τῆς μηχανῆς· του καὶ
ἐπέτυχε κελῶς. Ἡ μηχανὴ ἔχει τρία κύρια
ὄργανα· τὸν πνεύμονα, φύσαν κινουμένην
ὑπὸ μοχλοῦ διὰ τοῦ ποδῆς, τὸν λάρυγκα,
ὅστις μίαν ἔχει μεμβράναν, ἐνῶ ἡμεῖς ἔχο-
μεν δύο, καὶ τὸ στόμα, ὅπερ εἶναι πελώριον
καὶ ἔχει ἀνάλογον γλῶσσαν. Ὁ ἄνθρωπος
ὅστις κάμνει τὴν μηχανὴν νὰ ὁμιλῇ, κτυπᾷ
μὲ τὸν δάκτυλον ἐπὶ δεκατεσσάρων μο-
χλῶν, ὧν ἕκαστος φέρει τὸ σημεῖον ἑνὸς
γράμματος. Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν μο-
χλῶν τούτων ἀνά δύο, ἐπιτυγχάνει τὰ δώ-
δεκα μένοντα γράμματα.

Ἡ ἀληθὴς πρακτικὴ ὠφέλεια τῆς μηχαν-
ῆς εἶναι νὰ διδάχθῶσιν οἱ βωβοὶ νὰ ὁμιλῶ-
σι. Βλέπousι τὰς κινήσεις αἱ κάμνει ἡ
γλῶσσα διὰ νὰ προφέρῃ τοὺς διαφόρους ἡ-
χους καὶ προσπαθοῦσι νὰ μιμηθῶσι τὰς κι-
νήσεις ταύτας, αἵτινες ἐνεκα τοῦ μεγέθους
τοῦ ὄργανου, εὐκόλως παρατηροῦνται.

..

Τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον ἠγόρασε κατ'
αὐτὰς ἀντίτυπον τοῦ συγχωροχάρτιου τοῦ
πάπα Λέοντος τοῦ Ι', οὗ ἡ πώλησις ὑπὸ
τῶν ἱεροεξεταστῶν Σαμφῶν καὶ Τέτσιλ
προεκάλεσεν ἐν Γερμανίᾳ τὴν διαμαρτύρη-
σιν. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, δημοσιευθὲν τῷ
1517 τῇ συνδρομῇ τοῦ ἀρχιεπισκόπου
τοῦ Μαγδεβούργου, εἶναι τετυπωμένον ἐπὶ
περγαμίνῃς.

A. N.